

**Presidentti Mauno Koiviston vierailu
Presidential Visit**

Raymond W. Wargelin
Salomon Ilmonen, Early Finnish American Historian

Matti Simpanen
Ruotsista palanneet yrittäjinä – tavoite vai elinehto?
Summary

Käynnissä olevia tutkimuksia
Research in progress
Veli-Pekka Isomäki
Sources for Housemaid Studies
Juha Niemelä
Tutkimus amerikansuomalaisista siirtolaislaluista

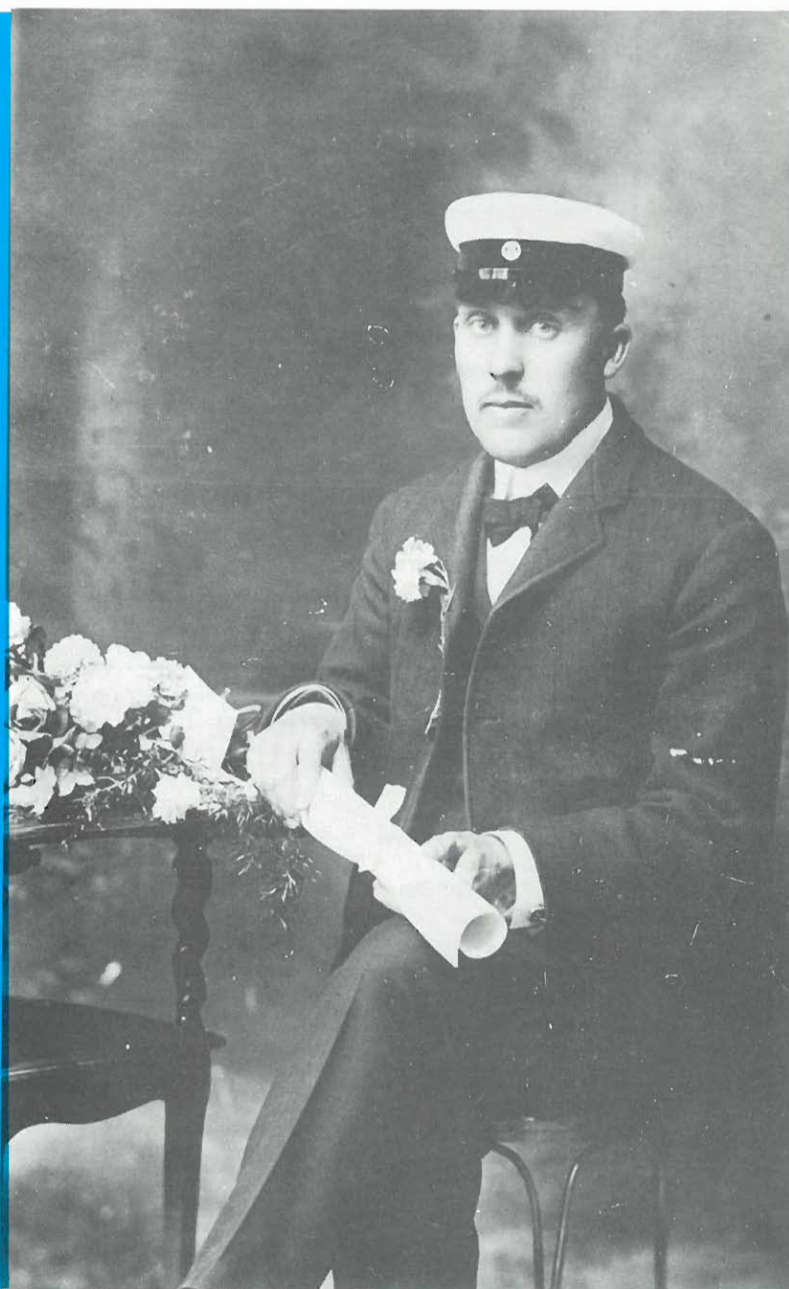
Tutkimussihteerin palsta

Tiedotuksia

Kirjaesittelyjä

Siirtolaisuusinstituutin kirjastoon saapuneita julkaisuja
Publications received

Siirtolaisuusinstituutin julkaisut
Publications of the Institute of Migration

1987

**SIIRTOLAISUUS
MIGRATION**

3

SIIRTOLAISUUS – MIGRATION

14. vuosikerta, 14th year

Siirtolaisuusinstituutti – Migrationsinstitutet – The Institute of Migration

Päätoimittaja/Editor-in-chief Olavi Koivukangas

Toimitussihteeri/Editor Maija-Liisa Kalhama

Toimituskunta/Editorial Board Siirtolaisuusinstituutin hallitus

Administrative Board of the Institute of Migration

Toimituksen osoite/Editorial Address

Piispankatu 3

20500 Turku

FINLAND

Puh./Tel. 921 - 317536

Tilaukset/Subscriptions

Aikakauslehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Tilaushinta on 30 mk/v

One year (4 issues) Finland and Scandinavia 30 Finmarks, other countries \$ 10.00

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN HALLITUS / ADMINISTRATIVE BOARD

Toim.joht. Tauri Aaltio

Prof. Erkki Asp

Tutk.joht. Timo Filpus

Hall.siht. Fredrik Forsberg

Vs.prof. Elina Haavio-Mannila

Kauppatiet.lis. Ruth Hasan

Seutukaavajoht.

Raimo Narjus

Lehd.siht.

Pirkkoliisa O'Rourke

Ohjelmajoht.

Aimo Pulkkinen

Apul.prof. Tom Sandlund

Suomi-Seura r.y.

Turun yliopisto

Työvoimaminist.

Opetusministeriö

Helsingin yliopisto

Turun kaupunki

Seutusunnitelun
keskusliitto

Ulkoasiainminist.

Väestöliitto

Åbo Akademi

Hallituksen puheenjohtaja/

Chairman of the Administrative Board

Apul.prof./Ass.prof. Tom Sandlund

Valtuuskunnan puheenjohtaja/

Chairman of the Council

Prof. Vilho Niitemaa

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN HENKILÖKUNTA / STAFF

Olavi Koivukangas, johtaja/director

Ismo Södertling, tutk.siht./research secr.

Maija-Liisa Kalhama, osastosihteeri/
departmental secretary

Seija Sirkiä, toimistosihhteeri/bureausecretary

Minna Metsämäki, toim.apul./assistant clerk

Taimi Sainio, va.toim.apul./office assistant

Merja Haliseva-Soila, tutkija/researcher

Hannele Hentula, tutkija/researcher

Kimmo Koironen, tutkija/researcher

Jouni Korkiasaari, tutkija/researcher

Matti Simpanen, tutkija/researcher

Leena Hastela, tutk.apul./assistant

Hannele Kosonen, tutk.apul./assistant

Matti Kumpulainen, tutk.apul./assistant

Sirkka-Liisa Laurila, tutk.apul./assistant

Kansi:

Salomon Ilmonen (1871-1940) tunnettu ameri-
kansuomalainen historioitsija ylioppilaana (SI/A/
0226/USA).

Cover:

Salomon Ilmonen (1871-1940), a well-known
Finnish-American Historian as a student (SI/A/
0226/USA)

Tasavallan presidentti Mauno Koivisto ja rva Tellervo Koivisto vierailivat Siirtolaisuusinstituutissa 7.9. Mukana seurueessa olivat myös apul.kaup.joht. Pentti Lahti puolisoineen sekä kaupunginvaltuuston puheenjohtajan rouva Elvi Löyttyniemi.

Valtuuskunnan pj. prof. Vilho Niitemaa, hallituksen pj. apul.prof. Tom Sandlund ja johtaja Olavi Koivukangas vastaanottivat vieraat. Presidentille luovutettiin virallisten tervetulosanojen jälkeen Olavi Koivukankaan väitöskirja SEA, GOLD AND SUGARCANE no 1, jonka jälkeen tutustuttiin instituutin uusittuihin näyttelyihin, arkistoon ja kirjastoon. Kahvitarjoilun aikana keskusteltiin instituutin toiminnasta ja mm. maassamuutto- ja pakolaiskysymyksistä sekä luovutettiin kirjat Old Friends Strong Ties no 92 ja The Scandinavians in Australia.

Presidentti ja rva Koivisto osoittivat mielenkiintoa erityisesti näyttelyihin ja ulko-suomalaiskysymyksiin laajemminkin. Pakolaiskysymyksestä keskusteltaessa presidentti otti esille mm. sen, miten termi "pakolainen" määritellään ja onko sen sisältö vaihdellut eri aikakausina.

President Mauno Koivisto and Mrs. Tellervo Koivisto visited the Institute of Migration on September 7, 1987. They were accompanied by Deputy Major and Mrs. Pentti Lahti and Mrs. Elvi Löyttyniemi, wife of the Chairman of the City Council.

Prof. Vilho Niitemaa, Chairman of the Council of the Institute, Associate Prof. Tom Sandlund, Chairman of the Administrative Board and Director Olavi Koivukangas wished the visitors welcome. After the welcome words the President was given Olavi Koivukangas' dissertation SEA, GOLD AND SUGARCANE Nr. 1., after which the President and his escort made themselves acquainted with the renewed exhibitions of the Institute as well as with the Archives and the Library. During the coffee it was discussed about the activities of the Institute as well as about internal migration and the refugee problems. Two other books: "Old Friends-Strong Ties" Nr. 92 and "The Scandinavians in Australia" was given to the President.

President and Mrs. Koivisto showed a living interest in the exhibitions and in migration issues generally. As far as the refugee question was concerned the President emphasized how to define the term "refugee" and what has been its contents in different periods.

Salomon Ilmonen, Early Finnish-American Historian

The intent of this paper is to reacquaint the present generation of Finnish Americans with the work done by Salomon Ilmonen. He was born in Ilmajoki, Finland in 1871 and died in Fort Bragg, California in 1940. For people attending FinnFest V, held in Detroit, it is of interest to know that Ilmonen served a Finnish congregation in this community over 60 years ago. Through his writings, Ilmonen recorded the events and endeavors of Finnish people in the United States from the days of the early settlers of the New Sweden Colony on the Delaware River all the way to the fourth decade of the twentieth century. It is our contention that he laid the groundwork for all of the various writers and scholars of Finnish Americana, who have come after him.

It is probable that very few people of our day know much about Ilmonen. Most of this generation of Finns in America were born after his passing from this life. Another problem is that all of his many articles and nine books were written in Finnish, except one, namely, the book about John Morton. For people who cannot read Finnish, practically everything that Ilmonen wrote is a closed book. Furthermore, Ilmonen was a man of humble mien and low profile despite the fact that during his early manhood he was a newspaper representative and a temperance speaker. I had the opportunity of assisting him for a time as a teenager in Hancock, Michigan in packaging his books for shipment. About ten years later I became a clergy associate of his in the California

Conference of the Suomi Synod. He served in Fort Bragg while I had a congregation in Berkeley, California.

There has always seemed to be some difference of opinion among scholars and writers about the abiding value of Ilmonen's writing. Reputable writers have considered him important and strategic while others have preferred to ignore him. As far as younger writers are concerned, the reason may be the inability to handle the Finnish language. However, since this observation includes writers from Finland, whose native language is Finnish, the issue cannot be dodged. There has been a long established attitude by members of the educated class of Finland to look with some measure of doubt upon the academic achievements of Finnish Americans. This may partly account for this neglect. On the other hand, many academically respected Finland writers and scholars have paid Ilmonen's work genuine honor. For example, Jaakko Paavolainen, political scientist serving presently at the University of Turku, has called Ilmonen "the first noteworthy Finnish American historian."¹

In order to place Ilmonen's writing into an understandable historical context, may we suggest four categories of Finnish American historical writing? The first phase of category is that of the generalist. The generalist comes upon the field quite early and

1) Paavolainen, Jaakko, "First Generation Finnish-Americans Serve the United States," in *Old Friends-Strong Ties*, Institute of Migration, Vaasa 1976, p. 235.

is tremendously concerned about preserving the historical record. The generalist has no idea that anything is going to be done and is worried that valuable information will be lost. As a result, the generalist tries to cover the entire spectrum. The second phase consists of writers who are concerned about preserving the story of Finns in specific regions of the country; we call them regionalists. The third phase relates to writers concerned about telling the story of Finnish American institutions and social movements. The fourth phase, and most recent, consists of writers of critical histories; they are the professional historians who seek to analyze and interpret rather than record a story. The time sequence of the first three phases is not linear; there is a certain amount of blending and intermingling time-wise among them. As far as Ilmonen is concerned, he tends to be the generalist, although his book on the temperance movement was his first.

A few words should be devoted to the critique made of generalist writers. Their tendency is to portray the heroic and good qualities of the immigrant, a tendency manifested by writers of all nationalities.²⁾ It is a reaction to the criticism and low appraisal made of immigrants by the establishment of the country they have left and by the establishment of the country they have entered. The immigrant was demeaned and humiliated from both sides. Hilja Pärssinen, active in socialist circles in Finland at the turn of the century and in the United States, protested this treatment when she was a member of the first unicameral Finnish parliament of 1907.³⁾ Rev. J.K. Nikander protested similar criticism by the Church of Finland of the shepherdless immigrant

Finns in his 1885 letters to Mission Superintendent Totterman.⁴⁾

Ilmonen was appreciated by the rank and file American Finns because he was their advocate and made known their accomplishments.

Ilmonen arrived in New York in 1891 at the age of twenty. After leaving his home in Ilmajoki at 16 he spent several years in Helsinki working at various jobs and studying art part time at the Atheneum in Helsinki. He is also known to have been secretary of the Tähti Temperance Society of Helsinki for several years. Upon arrival in New York he became a field representative for the SIIRTOLAINEN, a newspaper printed in Brooklyn and edited by Akseli (Järnefelt) Rauanheimo. Rauanheimo, a university graduate from Finland, was the author of the generalist book about early immigrant America, AMERIKAN SUOMALAISET, published in 1898 in Finland. Ilmonen is acknowledged by Rauanheimo as one of his researchers. It is significant to know that Rauanheimo devoted the nine-page opening chapter of this book to providing a brief sketch of the Finns in the New Sweden Colony. This must have made a deep impression on Ilmonen because the Finns on the Delaware became a compulsive subject for him. Furthermore, the opportunity to have participated in the research of the above named book was also significant for his life development. A close lifetime collaborative relationship with Rauanheimo was also established.⁵⁾

Since Rauanheimo became the role model for practically all of Ilmonen's work on Finnish immigrant history, we need to know who else had been active before this time in such efforts. Rafael Engelberg provides us the answer.⁶⁾ He lists Konni Zilliacus, a Finnish Swede of a prominent family in Helsinki, university trained, who spent four

2) Handlin, Oscar, THE UPROOTED, Harvard Press, 1952 (Second edition 1973).

3) Engelberg, Rafael, SUOMI JA AMERIKAN SUOMALAISET, Helsinki 1944, p. 78. Pärssinen protested comments by prominent Finnish Writers like Juhani Aho and Johannes Linnankoski demeaning emigrants for being lazy, immoral and worthless.

4) Wargelin, Raymond, DEAR UNCLE F. Parta Printers Inc. 1984, p. 35.

5) Wargelin, R.W., "S. Ilmonen, Pioneer Finn. Am. Historian," K.K. 1979, pp. 155-169.

6) Engelberg, previous citation, pp. 69-77.

years in the United States working at various jobs and in many communities throughout the country. Zilliacus was a keen observer of the Finnish laborers and published his diary of stories about them in Swedish (1894). These diaries were translated by Juhani Aho and appeared as three books: SIIRTOLAISIA, 1897, TAAVITTI ANTTILAN KOHTALO, 1898, and SIIRTOLAISSEIKKAILUJA, 1898. Another predecessor to Ilmonen was Seamen's Mission pastor, Matti Tarkkanen. His article, "Siirtolaisuudesta" appeared in the KVS calendar for 1896 followed by a book, SIIRTOLAISUUDESTA, SEN SYISTÄ JA SEURAUKSISTA in 1903. Still another predecessor writer of the immigrant material was the political exile, Severi Nyman, whose powerful pictorial album 1904 (with explanations) was the result of his travels about the U.S. His preface also contained a poem written in behalf of the misunderstood immigrant Finns; this is a translation: "Do not criticize the wandering children for stepping aboard the ships. They didn't leave to play but to labor and endure and establish new homes. As their ships glide over the waves they sing Finnish songs and remember the land of their birth."

Viljami Rautanen's book, AMERICAN SUOMALAINEN KIRKKO (1911) also preceded Ilmonen's first book by one year. Hence the conclusion must be that Ilmonen was not the first to write about immigrant Finns. He must be evaluated on a different basis.

During the years that Ilmonen traveled for the SIIRTOLAINEN, he established the basis for his network of support-people who helped him in his research. During these same years he was involved in temperance speaking, visiting hundreds of halls across the country. He described himself, ⁷⁾ "Ilmonen spoke with youthful passion and vigor." It is obvious that he met many people and secured numerous oral interviews. He re-

corded this material in notebooks, referring to them time and again during his lifetime of writing. A few years later, after having graduated from the Suomi Theological Seminary in Hancock (1906) and having been a congregation pastor for some time, he again had new opportunities for travel (1914 to 1916) as a field representative for Suomi College.

Another facet of Ilmonen's research procedure is related to his being a pastor. Obviously he was not the typical pastor. Being a pastor gave him several distinct advantages. In an era of frequent pastoral vacancies, he was able to select calls from congregations which were located in large cities adjacent to the areas which he wished to study. Furthermore, these cities had large libraries which he needed. Here is a list of the communities and the years during which he lived in them: Brooklyn, N.Y. (two terms, 1906-1909 & 1916-1922, locations which favored work in the Delaware Valley communities and archives); Monessen, PA (1907-1909, a community related to Pittsburg); Worcester, Mass. (1909-1910, ideally located for becoming acquainted with New England Finns); Hibbing, Minn. (1910-1912, an area which became very familiar to him); New Castle and Warren, Ohio (1912-1914, communities which facilitated his knowledge of conditions in Ohio); Suomi College field representative (1914-1916, the country was his again); Detroit, Mich. (1922-1927, further involvement with Michigan, Ohio and Illinois); Los Angeles, Cal. (1927-1932, splendid libraries and time to pull several books together); Fort Bragg, Calif. (1932-1940, a quiet place where he could do his final work on the Delaware motif). None of the Finnish groups had anything like archives in those days. Opportunities for travel was most important. Ilmonen made good use of all of these circumstances.

Ilmonen was asked by the Finnish National Temperance society to write a book about its work in honor of its 25th anniversary. This 384-page book was published in 1912. The book traces the development of temperance work among the American Finns from the time that it was related to

7) Ilmonen, S., 25th ANNIVERSARY OF THE FINNISH NATIONAL TEMPERANCE BROTHERHOOD, 1912, p. 101.

the Good Templar movement to its flowering around 1910. The temperance movement among the Finns in the U.S. was a major phenomenon involving widespread educational and dramatic activities. Some of the huge summer conventions were larger than the best attended festivals of FINNFEST Inc. of today. Ilmonen described a gigantic festival held in Ishpeming, Mich. in 1903 to which chartered trains from various states brought thousands of participants, including uniformed bands, mixed choruses and outstanding speakers. Prizes were awarded to the best reciters of poetry, the best essayist, the best choir and the best band. The best band in 1903 came from Ely, Minn. ⁸⁾ The book also recounts other amazingly large festivals in remote areas such as Rock Springs, Wyoming in 1906 when hundred of Finns from surrounding Rocky Mountain states were in attendance, and bands played and choirs sang.

Ilmonen's book highlights also the ideological conflicts which characterized the heyday of the temperance movement. For example, he reveals that a few scant years after the above mentioned Rock Springs, Wyo. temperance festival of 1906, the Temperance Brotherhood had lost practically all of its halls in California, Colorado, Montana, Nevada, Oregon, Utah, Washington and Wyoming to the Socialists; a total of 43 halls all told. ⁹⁾ Local societies frequently became embroiled over the question of dancing. Ilmonen quotes from the letter of the leader of the Templar Association, N.O. Lofgren, a reply to an inquiry from a local chapter as to the feasibility of sponsoring dancing in the halls of the Brotherhood. "Dancing is not to be countenanced in temperance societies in any form. Why not? Because it is the first step towards damnation and moral corruption!" ¹⁰⁾

Ilmonen's book on the Temperance Brotherhood also makes it possible to estimate the number of women who had the opportunity of gaining leadership in the movement. Several outstanding women are singled out, among them Liisi Kivioja of Ashtabula, Lina Mahlberg of Calumet, Minnie Perttula and Hanna Siltala of Hancock, and Alma Hinkkanen of Fairport Hbr, O. Even without documentary notes, it is possible to tell that Ilmonen has made good use of the minutes of the various lodges. The above are but a few samples of what could have made Reino Kero's article Finnish Immigrant Culture in America in OLD FRIENDS - - STRONG TIES more complete. Kero thought that only a few halls were taken over. Neither did he mention Ilmonen's work on Temperance or on culture. It is as though Ilmonen's writing, in Kero's opinion, was not worthy to be considered culture! ¹¹⁾

Chronologically the next two books of Ilmonen dealt with the subject of the Delaware Finns. The first one was about the first Finns in America ¹²⁾ and was published in 1916. The second book, 1919, actually the first of a trilogy on the history of Finnish Americans, ¹³⁾ contained three chapters on the Delaware subject. However, for reasons of emphasis, we will consider the Delaware subject a bit later in the paper.

We turn now to the trilogy of books on the history of Finnish Americans, published between 1919 and 1926. Volume I deals with immigrants of the early 19th century before 1864, or before the Civil War. This book consists, in the main, of biographies of specifically named individuals dwelling in the country's large cities such as New York, Boston, Philadelphia, Chicago and San Francisco. These immigrants do not represent the beginning of mass movements; they were isolated individuals. The only exception to

11) Kero, Reino, "Finnish Immigrant Culture in America," in OLD FRIENDS - - STRONG TIES, Institute of Migration, Vaasa, 1976, pages 115-144.

12) Ilmonen, S., MARIKAN ENSIMMÄISET SUOMALAISET, Hancock, 1916.

13) Ilmonen, S., AMERIKAN SUOMALAISTEN HISTORIA, Vol. I, Hancock, 1919.

8) Ibid, page 149.

9) Ilmonen, Ibid, pages 137-138. Also: Ilmonen, AMERIKAN SUOMALAISTEN SIVISTYS HISTORIA, Vol. I, Hancock, Michigan 1919, pp. 178-180.

10) Ibid, page 78.

this would be San Francisco and northern California. This area attracted some of the very earliest Finnish immigrants.

We wish to point out another example of what neglect of Ilmonen's works accomplishes. Both Ilmonen and Toivo Harjunpää have written about Captain Gustave Niebaum, probably one of the wealthiest Finns to have lived in the United States.¹⁴⁾ Niebaum commanded ships for the Russians and later for himself in the Alaska fur trade. Settling in San Francisco, he became owner of a shipping firm and other business enterprises, such as the famed Inglewood Winery of Napa County, Calif. Harjunpää's 35-page monograph of 1981 on the captain is very well researched but fails to mention Ilmonen's work. He is also vague about his possible contacts that Niebaum might have had with Finns living in California. At this point Ilmonen's account provides the information. Ilmonen reveals that Niebaum employed Finnish field workers and housemaids whom he reimbursed more liberally than the going rate. Furthermore, Ilmonen's account reveals that Niebaum, in his elderly years, was a financial patron of the Finnish Day celebration at the San Francisco World's Fair of 1894.

The second volume of the trilogy on history contains short but significant biographies of Finnish immigrants between the Civil War and 1880. All told there are 1500 biographies. Most of them were the result of oral interviews Ilmonen secured during his travels. As stated earlier, Ilmonen started his work as early as the 1890s while working for the SIIRTOLAINEN. In the introductory chapter of this book Ilmonen gives the reasons for migration from Finnish settlements in northern Sweden and Norway as well as Finland. We learn of the promotional schemes used by steamship companies to induce the migration of able-bodied workmen. Ilmonen tells of the saga of the Peter Swanberg Expedition, which left Haaparanta,

Sweden in June of 1873 with hundreds of Finns, bound for the northern Great Plains of the United States for construction work on the Great Northern Railroad. Upon arriving in Duluth, the Finnish laborers found out to their chagrin that they were headed for "Indian Country."¹⁵⁾ Knowledge about tomahawk-wielding Indians had spread to Finland also, and the laborers refused to go any further West.

The biographies of this second book would still be of great value for individuals doing family history studies. Unfortunately the book is not translated. The biographies, 1500 in number, also reveal the penetration of Finnish immigrants into a surprising number of communities by the year 1880. This book is unique and worthy of continued attention. Here are two samples of the kind of material to be found in Book II of the historical trilogy.

The first is an excerpt of a general nature about early Finns living in Lower Michigan during the 1870s. "During the 1870s and the succeeding decades there were very large logging operations in Lower Michigan. The most important shipping places were Muskegan, Manistee, Traverse City, Cheboygan, Alpena, Oscoda, Bay City and Saginaw. One would meet Finns in most of these places during the 1870s but only a few of these communities became Finnish settlements. Forest workers and loggers are mobile people. The most important of the few Finnish settlements in this area was Oscoda, where, by 1875, there were more than a hundred Finns and about the same number of Finnish-Swedes. . . . Alabaster, another Finnish community close to East Tawas, developed later; the Finns there were farmers and also worked in factories. The extensive farming community of Kaleva began in the 1890s and actually belongs to a later period. The same is true of the extensive Finnish community in Detroit. It wasn't until the second decade of the 1900s that Finns began to

14) Ibid, pages 169-174; Harjunpää, Toivo, "Kapteeni Gustave Niebaum," Tornionlaakso K.paino, 1981.

15) Ilmonen, S., AMERIKAN SUOMALAISTEN HISTORIA, Vol. II, Jyväskylä, 1923, pp. 31-35.

settle into this famous center of the automobile industry."¹⁶⁾

The second excerpt is about settlers in Franklin, Minn. "Angelica Charlotta Jokela (nee Laestadius), daughter of Pastor Lars Levi Laestadius; she was born Nov. 28, 1842 in the Kaaresuvanto parsonage in Swedish Lapland. She married a farmer of Kittilä named Mikko Jokela. The couple moved to America in the 1880s to become farmers in Franklin. She was a strong, active person who held unflinchingly to the religious convictions of her famous father; she was frequently involved as arbiter in doctrinal situations concerning her father's teachings. Her only child died young and she herself was called to her eternal home on Sept. 18, 1900. A white marble tombstone has been erected on her grave by loyal friends. After her death, Mikko Jokela moved to Minneapolis and from there to Wisconsin."

Ilmonen's third volume of the historical trilogy is an enigma to most people since it appears to be a mere listing of names of family heads (men of course) according to place of birth, work and death. It encompasses 15,000 people! In the preface to this volume, Ilmonen states that it was his dream to record the names of all the Finn immigrants who became permanent residents in the United States and Canada! Obviously this was impossible. However, the list that he did assemble is impressive. He himself was puzzled as to its actual value. However, in retrospect it can be recognized as a colossal attempt at a matriculum of immigrants up to a certain date. It is also some kind of a watermark of the penetration by Finns into the country and communities by a certain date.

Ilmonen also expressed the hope that "some day the information contained in these books would be translated into English."¹⁷⁾

16) Ibid, p. 129.

17) Ilmonen, S., AMERIKAN SUOMALAISTEN HISTORIA, Vol. III, Hancock, Michigan 1926, preface.

The next two books by Ilmonen were designated by him as cultural histories. A recent version of Webster's dictionary defines culture (in the sense that it is used here) as: "ideas, customs, skills, arts, etc. of a given people in a given period of civilization." Ilmonen wished to heighten the consciousness of the Finns of his day so that they would continue their cultural efforts and uphold and preserve their traditions. He wanted the American community to realize what Finns have done. We quote from the preface of this book, "Finns can be compared favorably, on the basis of their education and cultural achievements, to the most enlightened nationalities in America such as the English, the Scotch, the Germans, the Swedes, the Danes and the Norwegians, etc. In spite of their few numbers, Finns have received recognition for their intellectual and technical accomplishments."¹⁸⁾

The two books on cultural history are actually one, since the numeration of chapters continues from the first through the second. Together they total almost 500 pages. They are a commentary on practically all of the activities of Finnish Americans from 1880 to the close of the 1920s, encompassing social, political, ideological, economic, religious and literary items. As usual Ilmonen, failed to document his sources. Nevertheless it is easily apparent that he made abundant use of organizational files, newspapers and festival publications. His focus tended to be midwestern, sometimes missing important cultural activities of the Eastern seaboard and the Far West. For example, he missed entirely the influence of the prominent Brothers and Sisters of Kaleva on the West Coast. Furthermore, his treatment of the cooperative movement is too brief, and he fails to develop sufficiently the polarization between the Socialists and the church.

On the other hand, he covered many subjects which later regional writers of Finnish history have failed to include in their writings. For example, he dealt with

18) Ibid, Vol. I, p. 5.

early attempts at women's equality and evaluated pioneer moral conditions.¹⁹⁾ He described mines owned by Finns as well as mine disasters involving Finnish miners. He described relief efforts for starvation in Finland. He gave some information about outstanding women leaders.²⁰⁾ He also described merger attempts between the Suomi Synod and the Finnish National Church, and historical strikes in which Finnish laborers were major participants.

Much of the above singular information cannot be passed off as being inconsequential since it is needed in order to have a balanced understanding. It is from Ilmonen that we learn that the Eveleth Resolution meeting of 1908, during the great Misabi Range Steel Strike, was not an isolated incident, but the first of a series of meetings held in communities across the United States.²¹⁾ To our surprise we also learn that the office of postmaster was once a prominent activity for both Finnish men as well as women.²²⁾

No one else has ever attempted a comprehensive matriculum of Finnish choir directors, band directors, school teachers and administrators, doctors, lawyers and prominent businessmen. Again it seems strange that only one member of the symposium of writers for OLD FRIENDS - - STRONG TIES acknowledged Salomon Ilmonen's earlier work.²³⁾

We are now ready to consider that portion of Ilmonen's historical writing which had to do with the Delaware Finns. As stated earlier, this subject is very timely because a year from now the next FinnFest festival will

convene in the region of the New Sweden Colony of 1638. That will be the 350th anniversary of the settlement on the Delaware by our ancestors. It is our intent to demonstrate that Salomon Ilmonen was the individual who did the most to awaken the Finnish American populace to a recognition of the deep and genuine roots Finns have in the founding of this country. Ilmonen accomplished this through the impact of his writing.

His first book about the Delaware Colony was titled AMERIKAN ENSIMMÄISET SUOMALAISET (America's First Finns); it was published in 1916. This 118-page book, written in simple, understandable Finnish is deeply in debt to the works of Amandus Johnson, the classic authority on this subject. In fact, everyone who has written on the subject inevitably must pay tribute to Johnson. Even, John Wuorinen leaned heavily upon Amandus Johnson's work. However, Ilmonen used in addition a wealth of other sources not mentioned by Wuorinen. The great amount of family geneological information that Ilmonen gathered about Finnish colonists is integrated with the studies by Finnish and Swedish geneological scholars. This is the core of Ilmonen's great contribution.

Ilmonen's second volume about the Delaware Colony published in 1919 is Vol. I of his historical trilogy. It contains three chapters on the Delaware subject and is mainly family geneology. Thanks to Ilmonen's geneological work done in court records of the colonial period and the records of Swedish Lutheran Church clerics, we are able to know actual Finnish names of hundreds of the original colonists. The name lists of the Swedish government practically obliterated any trace of the original Finnish names. However, after the departure of the Swedish governors with the coming of the Dutch and English, the Finnish colonists were able to record their original Finnish names. This doesn't mean that everything became crystal clear, since several layers of acculturation had affected the lives of the

19) Ilmonen, S., AMERIKAN SUOMALAISTEN SIVISTYSHISTORIA, Vol. I, Hancock 1919, p. 103.

20) See appendix for this information.

21) Ibid, pp. 182-188.

22) Ilmonen, S., Vol. II pp. 149-153.

23) Paavolainen, Jaakko, "First Generation Finnish-Americans Serve the United States," in OLD FRIENDS - - STRONG TIES, pp. 235-259.

Delaware Finns; namely, years in Sweden, years as a Swedish colony, the years as a Dutch colony, years as an English colony, and finally life as citizens of an independent United States. This latter phase while being the time of greatest freedom was, nevertheless, the time when the greatest American acculturation took place; the difference was that it was not forced. We can be eternally grateful to Ilmonen for unraveling the actual Finnish names of the original Finnish colonists and their descendants so that our record of the history of New Sweden is not merely a matter of unidentified people, shadowy and vague, but true Finns. Interest in the Delaware Colony would have been entirely different without this painstaking work of Ilmonen. It is entirely likely that there would have been a rather feeble participation by the Finns in the Delaware Tercentenary in 1938 if it hadn't been for the geneological work of Ilmonen. This is where the dynamite of Delaware Colony saga lay for Finnish Americans in 1938 and this is where it lies for even the 1988 event! The floodgates were opened and a flood of information flowed forth from this time on baptizing the average Finn with the knowledge that he and she are descendants of the pioneers of this country!

We need to know how much was known by Finnish people (both in the United States and in Finland) before Ilmonen's books of 1916 and 1919. If it can be demonstrated that knowledge of the Finnish participation in the Delaware Colony was widespread among the rank and file in both countries before 1916 or 1919, Ilmonen's importance would be diminished somewhat. However, he would still be very significant because of this work on the family names of Finns in the Delaware Colony. What is the situation?

Koivukangas and Toivonen published in 1978 a general bibliography of Immigration history which lists the significant writers on the Delaware subject. Since our concern is with those who came before Ilmonen, we necessarily limit ourselves to pre-1916 writers.²⁴⁾ The first writer to write about

the Delaware Colony in Finland was Academician, Yrjö Koskinen, (affirmed as such by Reino Kero).²⁵⁾ This was only a 13-page chapter in Koskinen's book OPIKSI JA HUVIKSI. The title was "Suomalaiset Delawaren Siirtokunnassa Pohjois Amerikka". The book was published in 1863. This book had some impact in Finland and also spawned the erroneous theory that the Finnish ancestor of John Morton was a Rautalampi Finn named Murtonen. The joint work of Ilmonen and Akseli Rauanheimo proved this to be an unsubstantiated guess since the name did not appear in the parish records of that date in Rautalampi; furthermore, it was nowhere to be found in Swedish records of Värmland nor in colonial records, civil or church. Ilmonen describes the painful process he and Rauanheimo went through to find strong confirmation for Martti Marttinen as the ancestor of John Morton in the Rautalampi records as well as Swedish, and colonial records (civil and church). Rauanheimo found a copy of a colonial record relating to the Wicaco congregation (Old Swede/Gloria Dei congregation) in the Swedish Archives of Helsinki which revealed that Martti Marttinen (Martti Martensson) of the Wicaco congregation in Philadelphia was born in Finland in 1606. This man had lived to be over one hundred years of age. Ilmonen was able to confirm this information in the actual church records of the above mentioned church in Philadelphia.²⁶⁾ This was the great-grandfather of John Morton.

Other Finnish writers preceding Ilmonen's work, listed by Koivukangas and Toivonen, are K.J. Jalkanen, Nordman, Salminen and Hainari. K.J. Jalkanen's book (English translation, AMERICAN FEVER IN FINLAND IN THE 16TH AND 17TH CENTURY)

24) Koivukangas, Olavi & Toivonen, SUOMEN SIIRTOLAISUUDEN JA MAASSAMUUTON BIBLIOGRAPHIA, Institute of Migration, Turku, 1978: pp. 103-105.

25) OLD FRIENDS -- STRONG TIES, p. 44.

26) Ilmonen, S., JOHN MORTON, Hancock, Michigan 1936, pp. 41-45.

published in 1896 in Finland, is geneological study of the Finnish families who migrated to Värmland, Sweden at the close of the 16th century.²⁷⁾ Petrus Nordman, a Finn-Swede graduate student at the University of Helsinki, published his doctoral dissertation, "Finns in Central Sweden" in 1888. This too is a geneological study of the Finns who went to Värmland, Sweden.²⁸⁾ V. Salminen's book, *CHRONICLES OF THE FOREST FINNS OF SWEDEN*, was published in 1909; it is also a geneological study.²⁹⁾ Everyone of these writers is listed by Ilmonen as his sources. Each of these writers provided not only information but guidelines for further research. The reader must realize that the Finnish presence in the New Sweden Colony unavoidably goes the route traced by these Finnish Scholars and followed by Ilmonen, namely from Finland to Värmland, Värmland to New Sweden, Delaware. O.A. Hainari wrote a four-page article for the journal of the Helsinki Archives in 1908.³⁰⁾ Ilmonen does not list Hainari as a source.

Having listed these writers, who are the only ones to have preceded Ilmonen, (with the exception of Rauanheimo) we still need to ask the question: Did these writers awaken the attention of the rank and file Finn, either in Finland or the United States? The answer is a modified no. There has always been a slim margin of the educated elite ("sivistyneet" as they called themselves) among the Finnish immigrants to America so that it cannot be categorically said that nothing was known. All of the predecessor writers whom we have listed from Koivukangas and Toivonen, wrote for the educated class in Fin-

land. It is highly unlikely that their books were known to the ordinary American Finn. The conclusion, therefore, is that the American Finns had to be awakened by someone from their own midst. Peter Kalm's diaries were too remote to influence Finnish People in the late 19th century.³¹⁾ So was Israel Acrelius' *HISTORY OF NEW SWEDEN* (1759). Both of these books were used by Ilmonen.

It was inevitable that a man such as Professor John Wuorinen was selected by the Finnish National Delaware Tercentenary Committee to write the official publication for the 1938 celebration. After all, he was a professor of history at Columbia University; he had already published two significant books about Finland (namely, *NATIONALISM IN MODERN FINLAND* and *THE TEMPERANCE EXPERIMENT IN FINLAND*).³²⁾ Furthermore, by the time this project surfaced, Ilmonen was an elderly, weak man who had worn himself out with his work. Nevertheless, his book on *JOHN MORTON* appeared in 1936 and his final supreme work, *THE DELAWARE FINNS*, appeared in 1938. Furthermore, the official festival book, by this time, had to be written in English. In one respect both writers followed the same path! They both use Amundus Johnson's classic book for the outline of their story. From this point they diverged rather strikingly. Wuorinen used exclusively American and Swedish sources (actually two Swedish sources, namely the Swedish economist, Eli F. Heckscher and Nils Ahnlund). Heckscher provided Wuorinen with an excellent insight into the politico-economic condition of the Swedish kingdom of the 16th and 17th century. Wuorinen called Ahnlund "one of the leading Swedish historians," yet he did not give the title of any books by Ahnlund nor did he mention him in his bibliographical "Index." In this respect Wuorinen seems to be somewhat guilty of the same weakness as Ilmonen, namely failure to provide reliable documentary notes.

27) Jalkanen, K.J., *AMERIKAN TAUTI SUOMESSA* 16. ja 17. VUOSISADALLA, Jyväskylä, 1896.

28) Nordman, Petrus, *FINNARE I MELLERSTA SWERIGE*, 1888 at the University of Helsinki.

29) Salminen, Väinö, *RUOTSIN METSÄSUOMALAISTEN VAIHEET*, Kansalaiskirjasto 7, Lappeenranta, 1909.

30) Hainari, O.A., "Suomalaiset Amerikassa 1600-luvulla," *HISTORIALLINEN ARKISTO*, Helsinki, 1908.

31) Kalm, Peter, *TRAVELS IN NORTH AMERICA*, 1966 & 1970.

32) Wuorinen, John, Columbia University Press.

Wuorinen's evaluation of the political insignificance of the Delaware Colony is very good. He has no obvious Finnish documentary sources; he intimated that his knowledge of political and economic conditions in 17th century Finland was sufficient, without resorting to other sources, because he had previously completed the two above mentioned books, namely on "nationalism" and "temperance" in Finland. His American sources are not numerous and there is no indication that he had researched the congregations and court records of the colonial era in the Delaware River Valley's numerous archives. He said nothing about family histories and geneologies and nothing about John Morton. It is at this point that Ilmonen is most rewarding and thorough. On the basis of this analysis of the content of both Wuorinen's and Ilmonen's Delaware research, the best thing to say is that the two books supplement each other.

It is important to note that those scholars who omit the ancestry of John Morton and the other Delaware Finns tend to be those who raise the accusation of fileopietism. If a historical work is romantic and incautiously categorical, the warning is just. However, when the geneological factors involved are studied carefully, and supported by careful documentation and conclusions are still offered in the area of the hypothetical, inquiry into matters such as John Morton's possible Finnish ancestry is a legitimate scholarly pursuit. We are sure that Ilmonen as well as other prominent scholars such as Armas Holmio and Martti Kerkkonen,³³⁾ (the latter having been the Director of the National Archives in Helsinki) spoke of the possible Finnish ancestry of John Morton in this cautious manner. Accepting Ilmo-

nen's studies on Delaware families in this context, we must conclude that he has made a great contribution. Ilmonen's studies were the basis for E.A. Louhi's familiarity with the names of Delaware Finns.³⁴⁾ Ilmonen's studies are the basis for the characters in Rauanheimo's documentary fictional novel, UUTEEN MAAILMAAN, and the English version, BEFORE WILLIAM PENN.³⁵⁾ Ilmonen's work on the Delaware Colony's Finnish families is the motivating power for our continued interest in celebrating the forthcoming 350th Anniversary.

To our knowledge, no public honor was ever bestowed upon Salomon Ilmonen for the magnificent work he did for preserving the memory of our pioneer forebearers in the United States. The various honors which the Finnish government gives to honor Finnish Americans, such as the Order of the White Rose, or the Order of the Knighthood of the Finnish Lion, were never given to Ilmonen whose entire adult life was given to preserve the work of his countrymen and their descendants. In retrospect, it seems inconceivable that such a neglect should have been perpetrated against a person so significant! It is our strong suggestion that the forthcoming 350th anniversary of the New Sweden Colony should be the opportunity to posthumously show him some single honor!

33) Holmio, Armas, HISTORY OF THE FINNS IN MICHIGAN, p. 78.

Kerkkonen, Martti, "Finland and Colonial America;" in OLD FRIENDS - - STRONG TIES, pp. 13-34.

34) Louhi, E.A., THE DELAWARE FINNS, Humanity Press, 1925.

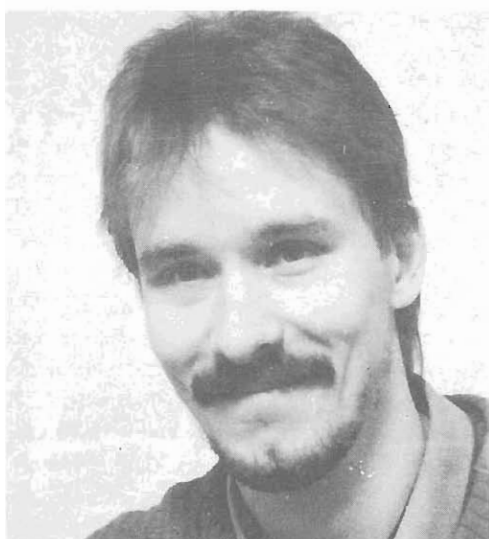
35) The first book published 1921; the second book in 1929.

Ruotsista palanneet yrittäjinä - tavoite vai elinehto?

Tämän vuosikymmenen alusta lähtien on Ruotsista palannut enemmän ihmisiä kuin sinne on Suomesta muuttanut. Keskeisimmät paluumuuton taustalla olevat syyt liittyvät kotiseutukaipuuseen ja viihtymättömyyteen Ruotsissa. Muuttopäätöksen laukaissijana on usein muun muassa lasten tulevaisuuden järjestämiseen liittyvät syyt (esim. koulunkäynti). Suomen ja Ruotsin taloudellisten erojen tasoittuminen, ja erityisesti Ruotsin heikentynyt työllisyystilanne on kuitenkin viime vuosina lisännyt ruotsinsuomalaisten paluuhalukkuutta (vrt. Heikkinen 1974, Korkiasaari 1983).

Monelle ruotsinsuomalaiselle Ruotsin teollisuuden saneeraukset ovat merkinneet pakkolomautuksia tai työttömyyttä. Toisaalta Suomeen paluu ei kouluttamattomalle ole aivan ongelmaton; työpaikan saanti Suomesta on usein lähes mahdotonta. Yhtenä paluun mahdollistajana on pidetty oman yritystoiminnan käynnistämistä. Kiinnostus pienyritystoimintaa kohtaan onkin viime vuosina lisääntynyt. Myös työvoimaministeriön järjestämässä tiedotusseminaarissa paluumuuttoa harkitseville on ilmenyt halukkuutta oman yrityksen perustamiseen.

Paluuyritystoimintaa ei ole Suomessa aikaisemmin tutkittu. Muun muassa yrittäjien sosiaalisesta taustasta ja yrityksen perustamismotiiveista on sen vuoksi vain vähän tietoa. Siirtolaisuusinstituutissa aloitettiin vuoden 1985 elokuussa tutkimus, jossa selvitettiin ruotsinsuomalaisten paluumuuttajien yrittäjyyttä ja sen taustatekijöitä. Tutkimuk-

VTK Matti Simpanen on ollut tutkijana Siirtolaisuusinstituutissa vuodesta 1985 lähtien. Oheinen artikkeli perustuu hänen tutkimukseensa "Ruotsinsuomalaiset paluumuuttajat yrittäjinä".

sen rahoittajana oli työvoimaministeriö. Tutkimus valmistui vuoden 1986 loppupuolella.

Tutkimusaineisto ja -menetelmät

Tutkimuksen perusjoukkona olivat kaikki Ruotsista Suomeen palanneet henkilöt, jotka olivat paluunsa jälkeen ryhtyneet yrittäjäksi. Tutkimusmenetelminä käytettiin postikyselyä ja haastattelua. Tutkittavana oli 171 paluuyrittäjää. Vastausprosentti oli 67. Tutki-

muksen toisessa vaiheessa kyselyyn vastanneista valittiin 25 paluuyrittäjää haastateluun. Yrittäjien nimi- ja osoitetiedot kerättiin pääosin kuntien elinkeinoviranomaisten kautta, joille osalle (174) lähetettiin tiedustelu, jossa pyydettiin kuntien mielipidettä paluuyritystoiminnasta ja sen merkityksestä kunnalle. Täytettynä kuntatiedustelun palautti 56 kuntaa.

Tutkimukseen vastanneista paluuyrittäjistä 62 % oli asunut Ruotsissa yli 10 vuotta. Ruotsissa he olivat työskennelleet lähinnä teollisilla aloilla. Koulutukseen ei juuri ole liennyt aikaa: 71 % oli saanut vain perusasteen koulutuksen.

Yrityksen perustaminen

Palaajien perustamista yrityksistä 43 % oli jalostusalan, 31 % palvelualan ja 26 % perustuotannon yrityksiä. Suurin osa niistä sijaitsi Vaasan, Oulun ja Lapin lääneissä, ja usein maalaiskunnissa. Yrityksen sijaintia ei juurikaan harkittu yritystaloudellisista näkökohdista vaan sen määräsi halu palata entiselle kotiseudulle.

Aikaisempien tutkimusten mukaan itsenäisyyteen ja vapauteen liittyvät tekijät ovat pienyritysten keskeisiä perustamismotiiveja (ks. esim. Boswell 1973, Kankaanpää ja Leimu 1982). Paluuyrittäjien osalta nämä perinteiset motiivit jäivät taustalle. Heillä selvästi useimmin mainittu perustamismotiivi oli työttömyys tai sen uhka.

Paluuyrittäjien tärkein yrityksen perustamismotiivi (%)

Työttömyys tai sen uhka	32
Työn itsenäisyys	20
Yrittämisen halu	15
Valmis liikeidea, markkinat	9
Kiinnostus alaan	8
Ansiotason kohottaminen	5
Sukupolvenvaihdos	5
Muut syyt	6
Yhteensä	100 %
n	163

Muissa pienyritystutkimuksissa työttömyydellä ei ole ollut suurtakaan vaikutusta yritystoimintaan ryhtymisessä. Tosin Ahon ja Ilolan Lapin läänin pienyrittäjyyttä koskevassa tutkimuksessa itsensä ja perheen työllistäminen olivat usein yrittäjyyden taustalla (Aho ja Ilola 1984, 1985).

Ne paluuyrittäjät, jotka korostivat työttömyyttä tärkeimpänä yrityksen perustamismotiivina, olivat olleet sekä Ruotsissa että Suomessa paluun jälkeen keskimääräistä useammin työttömänä. Viime vuosina työttömyyden merkitys on entisestään lisääntynyt: kun ennen vuotta 1980 yrityksensä perustaneista vain 8 % oli ollut paluunsa jälkeen työttömänä, niin vuosina 1985 ja 1986 yrittäjiksi ryhtyneistä jo 37 % oli ollut ilman työtä Suomeen muuttonsa jälkeen. Heikko koulutus ja muuttojen suuntautuminen alueille, joissa rakenteellinen työttömyys on voimakasta pahentavat työllistettävyyttä.

Paluuyrittäjät voitiin jakaa karkeasti kahteen ryhmään: yrittäjäksi "ajautuneisiin" ja "määrätietoiseihin". Yrittäjäksi "määrätietoisesti" pyrkineet olivat jo Ruotsissa asuessaan suunnitelleet ja kehitelleet oman yritystoimintansa käynnistämistä Suomessa. Heille yrityksen perustaminen on antanut *mahdollisuuden* palata entiseen kotimaahan. Yrittäjäksi "ajautuneilla" lopullinen yritysidea oli kypsynyt useimmiten vasta paluun jälkeen. Heillä yrityksen perustaminen on ollut enemmänkin *seurausta* tuloalueella vallitsevista olosuhteista eli useimmiten alueen heikosta työllisyystilanteesta. Omaa yritystä ei sinänsä nähty tavoitteena, vaan sen avulla on pyritty turvaamaan oma ja perheen toimeentulo.

Ruotsissa asumisen vaikutus yritystoimintaan

Ruotsissa saatu työkokemus näkyi lähinnä tuotteen valmistuksessa. Sen sijaan markkinoinnissa, liikkeenjohdossa ja tilinpidossa osaaminen oli selvästi heikompaa. Toisaalta näille osa-alueille ei juurikaan riittänyt aikaa, koska yrittäjä joutui usein olemaan mukana itse suoritusyössä. Paluuyritysten vienti

suuntautui tavallista useammin Ruotsiin (44 % kaikista niiden viennistä). Viennin osuus muihin suomalaisiin pienyrityksiin verrattuna oli selvästi suurempi. On kuitenkin vaikea arvioida onko Ruotsissa oleskelu vaikuttanut yrittäjän persoonallisuuteen ja edellytyksiin perustaa oma yritys. Vaatiihan jo muutto vieraaseen maahan kouluttamattomalta ja kielitaidottomalta aktiivisuutta, rohkeutta ja riskinsietokykyä eli niitä ominaisuuksia, joi- ta on pidetty yrittäjille tyypillisinä.

Keskeiset ongelmat ja menestyminen

Kaksi useimmin käytettyä asiantuntijaläh- dettä yritysasioissa olivat kuntien elinkeino- viranomaiset ja paikalliset pankinjohtajat. Niin rahoitusjärjestelyissä kuin muissakin asioissa ongelmina olivat tiedon puute ja byrokratia. Suurin osa paluuyrittäjistä on ol- lut Ruotsissa useita vuosia. Tällöin heillä ei yleensä ole tarpeeksi tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta. Virkailijatkään eivät ilmei- sesti aina ole kyenneet ymmärtämään, ettei paluumuuttaja välttämättä tunne "yksinker- taisimpiakaan" asioita. Lisäksi virastoissa on usein liian vähän työvoimaa, jotta erikseen paluumuuttoon perehtyneitä virkailijoita oli- si käytettävissä. Tämä saattaa osaltaan heijas- tua suhtautumisessa paluumuuttajaan/-yrit- täjään. Monet yrittäjistä olivat kokeneet suomalaisten virkailijoiden käytöksen työkeä- nä. Poikkeuksiakin oli, erityisesti kuntatasol- la, mikä korostaa paikallisten viranomaisten merkitystä ongelmien lieventäjänä.

Rahoitusjärjestelyissä suurena ongelmana oli se, että julkiselta vallalta saatavat avus- tukset ja halpakorkoiset lainat tulevat vasta jälkikäteen eikä yrityksen käynnistysvai- heessa, jolloin niitä tarvittaisiin eniten. Täl- löin joudutaan turvautumaan kalliimpaan pankkilainaan, jonka korkojen ja lyhennys- ten maksaminen verottaa saatavia avustuk- sia ja halpakorkoisia lainoja. Muita yrittä- jien kohtaamia ongelmia olivat mm. puute ammattitaitoisesta työvoimasta sekä itsensä kouluttamiseen liittyvät kysymykset.

Ongelmista huolimatta paluuyritykset oli- vat menestyneet melko hyvin. Tiettyjen ta-

loudellisten kriteerien mukaan tarkasteltuna heikommin menestyneitä oli ns. "staattisia" yrityksiä oli koko aineistosta 25 %. On kuitenkin arveluttavaa tarkastella yritysten menestymistä palkästään liiketaloudellisten kriteerien mukaan. Monille yritystoiminta on merkinnyt enemmänkin toimeentuloa kuin yhä kasvavan voiton maksimointia.

Tarvitaan yhteistyötä ja tiedon "mark- kinointia"

Nykyinen pienyrityksiä käsittelevä organi- saatio on hajanainen, mikä heijastuu toistu- vana "paperisotana" ja jäykkänä byrokratia- na. Tällä hetkellä pienyrittäjä saattaa rahoit- tusta hakiessaan joutua selvittämään eri ta- hoille useaan otteeseen yrityksensä menesty- mistä. Jotta näiltä päällekkäisyyksiltä vältty- täisiin tarvitaan eri viranomaisten välillä tiiviimpää yhteistyötä. Kunta- ja valtakun- nantasojen välistä organisaatiota tulisi sel- keyttää mm. selvittämällä eri viranomaisten vastuu ja velvollisuudet. Yleensäkin niin yrityksen perustamiseen kuin paluumuut- toonkin vaikuttavien viranomaisten opastus- ta ja koulutusta tulisi laajentaa. Tämä puo- lestaan vaatii taloudellisten voimavarojen uu- dellenkohdentamista ja -organisointia näille tahoille. Niin ikään tiedon "markkinointia" pitäisi tehostaa, jotta paluumuuttoa harkit- seva tai yrittäjäksi ryhtyvä tietäisi, mistä hän voi hakea apua ongelmiinsa.

Työvoima- ja koulutuskysymykset ovat työvoimapiirien ja työvoimaministeriön vas- tuulla. Yrittäjäkoulutuksessa olisi keskityttävä paitsi yrityksen toimintavaiheen jatko- koulutukseen, myös jo yrityksen suunnitte- lu- ja perustamisvaiheen koulutukseen. Pien- yrityksiä ajatellen tulisi myös ns. tukityö- paikkoja hyödyntää tehokkaammin.

Summary:

The purpose was to study Finnish return migrants from Sweden who had become entrepreneurs: analyse the motives and background factors leading to their decision, review the trend of return-migrant enterprise, and forecast its prospects. Connections were sought between return migration and decisions

to start enterprises. The population comprised all return migrants from Sweden who had become entrepreneurs. Three kinds of material were used: mailed questionnaires to the entrepreneurs and the local authorities, and interviews with selected entrepreneurs.

A mailed questionnaire was sent to all the entrepreneurs whose names and addresses I received. Usable replies came from 171 (67 %) of the net sample of 254 entrepreneurs. The interviews were conducted with 25 of the respondents.

Demographic analysis of the return-migrant entrepreneurs

The return-migrant entrepreneurs (RMEs for short) were upon their return from Sweden, little older than all adult return migrants on the average. Respondents had had less education than either small-scale entrepreneurs or return migrants in general.

The majority of the RMEs had been blue-collar employees both in Sweden and in Finland before emigrating to Sweden. In Sweden, more of them had been employed in manufacture than other return migrants.

Company establishment

Motivation. Unemployment or threat of unemployment was a very important motive: 32 % of the respondents gave this as their main reason for setting themselves up in business. Other motives were as follows: independence (20 %), a desire for enterprise (15 %), a business idea (9 %), interest in branch (8 %), a bigger income (5 %), generation change (5 %), other reasons (6 %). In other studies on Finnish entrepreneurs, unemployment has been clearly less important as a motive. The accent in these studies has been on independence, enterprise and the utilization of skills.

The RMEs who gave unemployment or its threat as their main motive had been unemployed more often than the others in Sweden and in Finland since their return. The proportion of unemployed has grown in recent years.

The return-migrant enterprises

Sector. 26 % of the respondents had become farmers, fur farmers or other primary-sector producers since returning to Finland. 43 % were engaged in industry, mainly manufacture, and 31 % in services, mostly the retail trade or automobile repairs.

Success. The return-migrant enterprises were divided into three main groups according to the traditional variables indicating successful enterprising (net sales and labour costs, marketing

area, marketing problems, changes in the service or product-mix, prospects). The groups were:

"Successful" enterprises (31 % of all enterprises). They had average net sales of 1.6 million Fmk. Labour costs were only 22 % of the annual net sales. More than half of the "successful" firms were engaged in industry.

"Average" enterprises (44 %). They had succeeded quite well. The net sales were below the average but also labour costs were small. Usually these enterprises were small family-firms with a quite stable economic development.

"Static" enterprises (25 %). They had net sales which were only one fifth of those "successful" enterprises. At the same time their labour costs were 30 % of the annual net sales (for all enterprises they were 25 %).

Main results of interviews

Some of those interviewed had planned their enterprises while still living in Sweden, and most of these people had returned to Finland only after deciding to start up the enterprise.

On the other hand many of the RMEs had "drifted" into entrepreneurship - people for whom entrepreneurship was not necessarily an end in itself. For many of them enterprise was almost the only way to ensure a relatively permanent livelihood for themselves and their familymembers in their former home districts.

The difficulty in getting information and advice is knowing the right questions to put to the authorities. Otherwise the information was not forthcoming, with some exceptions that did credit to the communes concerned. Further - according to my interviewees - all too many Finnish officials took a negative attitude compared to their counterparts in Sweden. It is very hard to say, whether this is due to the quality of the officials, to their work load, or the general climate of opinion in Finland, or something else.

Suggestions for action

The main problems of RMEs are a need for information, training and financing. The present organization for helping small-scale entrepreneurs is unco-ordinated, which leads to a continual "paper war" and rigidity in the bureaucracy. Close cooperation is required between authorities to eliminate overlapping and improve the flow of information.

The study demonstrated the importance of local authorities. At a local level entrepreneurs require detailed information and even personal guidance in setting up and financing their firms. Training and labour matters should be handled by the manpower authorities.

KÄYNNISSÄ OLEVIA TUTKIMUKSIA - RESEARCH IN PROGRESS

Sources for Housemaid Studies

I was asked to report to you on my short tour in America after the Minneapolis conference last summer for interviews and archives research. My intention was to see what kind of archive material concerning domestic servant girls would be available and to find out if interviews with former servant girls had been made earlier. Because I had already been told that material of the kind I would need would be very scarce, I also wanted to see if any appropriate subjects to interview could still be found. In this connection, as a pilot study, I also wanted to test my interviewing techniques for later needs; relevance and validity of the questions, source criticism, widening of the background information and so on. I also wanted to visit some American museums and other institutions.

In regard to all this, I am highly satisfied with my tour. I must here thank many friends for the great help I received in tracking down several sources; I shall only name Bill Hoglund, Velma Doby, Joel Wurl and, especially, Mrs. Ellen Varney, who took me to many nice old ladies in the neighbourhood of Hancock and L'Anse in the Upper Peninsula, MI. I also want to thank Varpu Lindström-Best, and Edward Laine for their valuable information about the archives and source situation in Canada. The only shortcoming of this trip was the lack of time.

In my studies of housemaids, the fundamental idea is social and geographical mobility, with a comparison of the patterns in America and Finland. The main questions are: who were they? Where did they come from and where did they go? How common was it to start as a dishwasher ("tiskari") and not as, for ex., a factory worker? Was it really an occupation or only a temporary phase while waiting for something better? Was serving as a domestic just a means to gain higher social status? A further interesting question would be the housemaid movement in America and its connections with and impact on the Finnish movement. The demand for a free Thursday afternoon is a good example.

In the case of Turku, Finland, the most typical employer of servant girls was a married man at the age of 46-50 with a couple of children and one or two housemaids; and, in most cases, he was a merchant by occupation. His socioeconomic status was mostly upper middle class. The number of housemaids doubled in Turku between 1870-1910, but, compared with the population and number of employed in other occupations, the servant girls were proportionally a declining group. Women started to move into industrial life. Only 10 per cent of the maids were born in Turku, and 90 per cents were migrants. It seems that

country girls came to Turku for factory work, but competition being hard in urban workplaces, they often had to start as domestics. So-called faithful servants were rarities. Housemaids were 21-25 years old, and their average age became younger during the period. In 1870, housemaids stayed for two or three years with the employer family. In 1910, they stayed for only one year or less.

Studying a person's migration and changes in his/her social status is quite possible in Finland by using church records as the primary source. The situation is different in America.

I have to believe now that the situation is very bad in America as regards the primary sources of social history and, especially, women's social history. The primary material of (Federal) Censuses is either denied to researchers or is scattered round the continent. Moreover, the code systems and access to the sources at the National Archives of the U.S.A. seem to be rather difficult. It is practically impossible to apply to social history in America the genealogical methods applicable in Finland, through church records and certain other sources. In America, almost the only way to trace the past of a person and her family is to interview her.

I spent two days at the archives of Suomi College in Hancock, MI, browsing through its collection of interviews. The collection in itself is a significant one, but I did not find much in it to serve my purposes, only a couple of cases. Perhaps the two days were not enough. And, unfortunately, Marsha Pentti, who knows the collections of the Suomi College Oral History Program very well, wasn't there at that time. The yield was even meagerer at the Nordic Heritage Museum in Seattle, WA. It did not have very much material on Finnish immigrants, but a "Suomi-room" was being made, however. On the other hand, in Seattle and its vicinity, there should be potential interviewees.

In the Bentley Historical Library at the University of Michigan, in Ann Arbor, MI,

I found an excellent 27-sheet autobiography, written by an old lady who had come to the United States in 1912 at the age of 24, after having been a servant girl in Finland for several years. The Michigan Historical Collections include remarkable amounts of material for research on women's and family history in general.

In archives, the highest potential, I think, is still to be found in the collections of the Immigration History Research Center (IHRC) at the University of Minnesota in St. Paul, MN. There are some dozens of tapes recorded by the Family History Group (i.e., Velma Doby) that might be of great use to my study. I had only a couple of days to spend at the IHRC, so I was able to check and listen through only a few tapes. To use merely the tapes as such is extremely time-consuming, and therefore these interviews should be put into written form. I expect much from these tapes.

On the Canadian side, the best material can probably be found at the Public Archives of Canada located in Ottawa, and at the Multicultural Historical Society of Ontario in Toronto, where there are Immigrant Home Records in Montreal 1927-31 as well as tens of Interviews with Finnish-Canadian women recorded by Varpu Lindström-Best. In addition to the primary sources, there are newspapers and literature to be used. Recently, good studies and articles on housemaids have been published.

As I mentioned earlier, I was able to do a few pilot interviews too: five in the Copper Country, one in Duluth and two in Vancouver, B.C. Good informants can still be found here and there, fortunately. One of the best places to do additional interviews would be the "Finn cities" of Florida. But here I face a methodological problem. My starting point was studying the migrations of South Bothnia women, but I'm not so sure that informants belonging to that group can be found any more. So I have to take what I can get. I must turn my plan of work upside down: instead of tracing the cases migrating from Finland to America, I am obliged to

make the population of my study out of the cases to be found in America and trace the course of their lives backwards. The result is bound to be the same, however. The only weaknesses of the method are that, to admit the statistical manipulation of the data, the

number of interviews should be reasonably large, and that the number of appropriate interviewees is rapidly diminishing.

Veli-Pekka Isomäki

Tutkimus amerikansuomalaisista siirtolaislauluista

Suomalaisten siirtolaisten elämää 1860-1930-luvuilla Yhdysvalloissa ja samalla koko Amerikan mantereella on Suomessa tutkittu varsin monipuolisesti. Näiden tutkimusten avulla meidän on ollut mahdollista ymmärtää mm. niitä syy- ja seuraussuhteita, jotka johtivat n. 350 000 suomalaisen lähtöön siirtolaisiksi valtameren taakse Amerikkaan.

Meidän on ollut mahdollista lukea heidän sopeutumisestaan uuteen ja monelle täysin outoon ympäristöön ja elämäntapaan uudessa maassa. Samoin kiinnostuksen kohde on ollut siirtolaisten luoma kulttuuri, sillä monien muiden siirtolaisryhmien tavoin myös suomalaiset perustivat omat etniset järjestönsä, joissa heillä oli mahdollisuus kohdata toisiaan yhteisten harrastusten parissa, kirkkojen seurakunnissa, raittiusyhdistyksissä, poliittisissa järjestöissä ja osuustoimintaliikkeessä. Eräänä osana tätä siirtolaiskulttuuria ovat olleet laulut, joita on esitetty eri tilaisuuksissa esim. "haaleilla". Näitä siirtolaislauluja on kartoitettu ja tutkittu osana suomalaista kansanmusiikkia. Valmis-teilla olevan pro-gradu työni tarkoituksena on jatkaa omalta osaltaan näiden laulujen tutkimista. Kohteeksi olen rajannut laulut, joiden sisältö on leikillinen, pilkkaava tai ironinen ja joita siksi voidaan nimittää hu-

moristisiksi lauluiksi. Näitä ovat mm. osa kansanlauluista (esim. rekilaulut), kupletit ja työväenlaulut. Tarkastelussa ovat näiden laulujen muoto ja mitta niiden ajallista ja paikallista taustaansa vasten, sekä meillä Suomessa että Yhdysvalloissa. Mitä yhtäläisyyksiä ja eroja on aineiston perusteella löydettävissä. Tärkeimmät kysymykset ovat kuitenkin kenelle, mille ja miksi on laulettu eli mitä nämä laulut voivat kertoa meille suomalaisten siirtolaisten elämästä 1860-1930-lukujen Yhdysvalloissa. Käytettävissäni oleva aineisto koostuu ensiksi lauluista, jotka ovat yksityisten henkilöiden muistiinmerkitsemiä, lähtöisin pienistä lauluvihkoista, laulukirjoista ja äänitteistä, toiseksi historiallisista, etnologisista, sosiologisista ja folkloristisista lähteistä, jotta voisimme ymmärtää esim. millainen oli se lauluperinne, joka kulkeutui siirtolaisten mukana ja oli heillä pohjana heidän luodessaan "uuden mantereen" laulukulttuuria. Samalla ko. materiaali mahdollistaa laulujen ajallisen ja paikallisen yhdistämisen taustaansa vasten ja auttaa vertailemaan tilannetta Suomen ja Yhdysvaltojen kesken. Käsite humoristiset siirtolaislaulut on ymmärrettävä laajasti, siten että siihen kuuluvat sekä Suomessa sepitetyt aiheeseen liittyvät laulut, että

Amerikassa siirtolaisten tekemät uudet laulut.

Historiallista taustaa

1800-luvun puolivälissä Suomi kuului Euroopan köyhimpiin maihin. Se oli puolen-toista miljoonan asukkaan syrjäinen suuriruhtinaskunta, jonka väestön pääosa sai toimeentulonsa maataloudesta. Vain kuusi prosenttia suomalaisista asui kaupungeissa. Pääkaupungilla, Helsingillä, ei ollut edellytyksiä tarjota asukkailleen sen enempää oopperaa, teatteria tai sinfoniakonsertteja kuin varieteetä, vaudevilleä ja muita mannermaalla suosittuja kevyen musiikin muotoja. Kun eurooppalainen noususuhdanne 1860-luvulla tempaisi maamme kansainvälisen kaupan piiriin ja määritteli puulle käyvän hinnan, alkoi kaupunkien väkiluku kasvaa. Suomesta tuli teollistunut maa vasta 1900-luvulla. Lukutaito oli kuitenkin useimmilla hallussaan ennen teollista vallankumousta ja vaikka sen käyttö olikin rajoitettua niin virsikirja kuin laulutkin (arkkiveisut) kuuluivat kansan käsissä. Kansanmusiikin tutkimuksessa on totuttu vetämään raja suullisena leviävän kansanlaulun ja muun musiikin välille, mutta on muistettava, että jo 1700-luvulta lähtien laulujen tekstejä on usein ilmestynyt myös painetussa muodossa, josta ne ovat siirtyneet suulliseen perinteeseen ja ehkä taas uudelleen painettuun muotoon. Erityisesti kertovia monisäkeistöisiä kansanlauluja julkaistiin usein yhdelle arkille painettuina halpoina vihkosina ja tästä syystä niitä on totuttu kutsumaan arkkiveisuiksi. 1800-luvun lopulla arkkiveisujen ja suullisen perinteen välille tuli uusi välimuoto: käsinkirjoitetut lauluvihkot, joihin kopioitiin erityisesti nuorison keskuudessa suosittuja lauluja. Kansanlauluilla ja laulusävelmillä tarkoitetaan loppusointuun riimitettyjä kertovia ja lyyrisiä laulelmia. Sanat ovat kuvanneet usein luontoa, mieltä, havaintoa tai toteamaa, esim:

*Nyt on likoilla ihanin aika
on viheriäinen keto.*

*Vanhan kullan minä muistan
joka hengenveto.*

Huomattava osa laulusävelmistä liittyy alkuaan piirileikki- ja rinkitanssiin ja toisaalta soitettuun tanssimusiikkiin. Kansanlauluja on ollut monesti vaikea erottaa tanssisävelmistä. Sävelvaikutteita ovat välittäneet mm. matka- ja merimiehet, Amerikasta palanneet siirtolaiset, arkkiveisujen kaupustelijat, poseittiin soitto ja kouluissa opitut sekä kotoiset että vieraista kielistä käännetyt laulut. Tällaisten laulujen käyttö on ollut yleistä jo 1800-luvun alkupuoliskolta lähtien varsinkin Suomen länsiosissa eli alueilla, joilta myös siirtolaisuus on ollut voimakasta.

Rekilaulu, joista osa on humoristisia lauluja, tarkoittaa yleensä kevythenkistä laulemaa:

*Mammani minua kasvatti
Kuin pientä pihlajata
Kielsi hän poikia uskomasta
Ilman kihlaamatta*

*En minä katso poikain päälle
Kuin toisella silmälläni
Etteivät ämmät tietää saisi
Kuka on ystäväni*

*Mikkoa minun mieleni tekee
Mutt' Sakarin jos saisin
Matin vieressä makaisin
Ja Paavo paras oisi*

Laulu on säilyttäen ilkkurinen rekilaulu, joka kuvaa mamman ohjeita tytölle, sekä tytön omaa suhtautumista "kylän ämmiä" ja "miehiä" kohtaan. Suomalaisessa kansanperinteessä oli yleistä, että rekilaulujen sävelmiin seipitettiin uusia usein ajankohtaisia värssyjä. 1800-luvun lopulla aiemmin mainittu arkkiveisuus alkoi saada nykyisen sensaatiolehdistön luonnetta. Rakkauslaulujen rinnalle alkoi ilmestyä esimerkiksi lauluja Härmän häijyistä, tunnetuista murhista ja onnettomuuksista. Esimerkiksi Lapualla tunnetaan vieläkin toisintoja tällaisista lauluisista kuten Fräntilän Annu, Hallin Janne tai Sepän liska.

*Sepän liskaa ei vuoteen nährä
Rajamäen Kartanolla
Ja pitkäksi tuloo puolikin vuotta
sellissä yksin olla*

*Sepän liska kotiin tuli
raurat ne helähteli
Senkös tähren sepän poskille
veret pyörähteli*

Sanat saattavat kertoa miehekkäästä voimasta ja niskan jäykkyydestä jopa lainkin edessä kuten edellä tai niistä voi löytyä jopa huumoriakin:

*Nuorna minä juan ja remmaston
sitä vanhana muistuttelen
Ja vielä minä kerran tanssimapaikalla
rumistani retkuttelen.*

Kansanlaulu Amerikassa

Amerikassa laulujen sisällöstä on nähtävissä "vanhan maan" kulttuuriperinne, sillä useat esille tulleista lauluista ovat tuttuja suomalaisia kansanlauluja, kuten:

*Taivas on sininen ja valkoinen
ja tähtösiä täynnä
Niin on nuori sydämeni
ajatuksia täynnä*

Tutuista kansanlauluista voitiin myös tehdä mukaelmia, joihin saatettiin sepittää uusia sanoja tai yhdistää eri lalusta säkeistöjä tai niiden osia. Tällaisista yhdistetyistä säkeistöistä seuraava esimerkki:

*Mitäs minä muuta kuin laulan vain
Minä reissaavainen poika
Hei, ei ole minulla ystävää
Minä yksin olla koitan*

*Järven rannall on punainen talo
Ja valkea akkunalaute
Hei siellä on oma kultani
Ei mamman kiukku auta*

Laulamisesta löytyy mainintoja, mm. O. Tokoin muistelmissa: "Matti Niemelällä ja

Antti Lill-Strängillä oli hyvä lauluääni ja he osasivat suuren joukon lauluja. Matin isosta laulukirjasta laulettiin koko joukon voimalla. Kuorolaulua se ei liioin ollut, mutta meni joukkolauluna, johon sisältyi aino annos kotimaan kaipausta ja omaisten ikävöintiä."

Siirtolaiset veivät laulu- ja soittoharrastuksena Suomesta mukanaan lähes sellaisenaan. Esim. Calumetissa, Michiganin Kupariisaarella tiedetään jo vuonna 1884 toimineen suomalaisen kuoron ja vuonna 1886 suomalaisen soittokunnan.

Uudenlainen laulu "kupletti" saa tilaa

Varsinainen murros tilanteessa tapahtui 1900-luvun alussa, mikä ilmeni sekä meillä Suomessa että heijastui myös Yhdysvaltoihin. Ensimmäisen maailmansodan jälkeen arkkiveisuja painettiin vähemmän ja niiden sisältö muuttui sillä äänilevyt ja tanssiorkesteri tulivat mukaan kuvaan. Samaan aikaan tunnetut kuplettilaulajat aloittivat laulujensa julkaisemisen.

Kupletti Suomessa

Kupletti tarkoittaa kevyttä laulelmaa, jonka teho piilee pääasiassa ajankohtaisen kirpeissä tai muuten satiirisissa sanoissa ja sävelenä on usein joku tuttu muoti-iskelmä. Meillä Suomessa ei kuplettilaulantaa ennen vuosisatamme vaihdetta juuri harrastettu. Ammattimaisesti esiintyi kanteleensoittaja Pasi Jääskeläinen, mutta varsinaisena suomalaisen kuplettilaulannan käynnistäjänä voidaan pitää Johan Alfred Tanneria. Varsinaisen "läpilyönnin" suuren yleisön edessä Tanner suoritti vuonna 1907 elokuvateatterissa "Maailman ympäri" laulullaan "Vosikan renkinä". Tällaiset revyyluontoiset väliaikaesitykset elokuvanäyttännön lomassa olivat tavallisia ja Tanner esiintyi niissä joskus yksin tai joskus Yhdessä T. Weissmannin, R. Ramsedin tai livari Kainulaisen kanssa. Tanner otti tarvittavat melodiat milloin mistäkin, mukaelma kansanlaulusta, ulkomaiselta äänilevyiltä tai revyyteattereista.

Näytteeksi tunnetusta kupletista "Vosi-

kan renkinä” 1. säkeistö:

*Mulla päivät oli tietysti niinkuin rengillä,
vaan laulellen istuin kuskinpénkillä
Yhen muijan yli ajoin kerran kännissä päin,
siitä poliisimme mulle sano näin:
(puhetta)*

– *No nythän sun piru otti kun sä ton muijan
yli ajot eks’sä tierä, että meijän poliisi-
mestar tuomihto sun siit kuureks vuotta
linnaa*

– *Jaa - vain niin? No olkoon menneeksi
vaan kunhan sapuskat vaan saan , ööh-hei!*

Tanner esiintyi myös Yhdysvalloissa 1920-luvulla ja lauloi tällöin äänilevyille joukon laulujaan sikäläisten kuulijoiden iloksi.

Kupletti Amerikassa

Amerikassa muodostavat oman ryhmänsä runsaat humoristiset laulut ja kupletit, joita ilmestyi myös painettuina ainakin neljässä kirjassa. Niitä lienee painettu enemmänkin, mutta täyttä selvyyttä amerikansuomalaisten laulujulkaisuista on vaikea enää saada.

Amerikansuomalaisten laulutekijöiden ohjelmistoon kuului suomenkielisiä lauluja, joissa usein käytettiin amerikansuomalaista slangia. Tähän suuntaukseen lukeutuivat myös 1920-luvulla vaikuttaneet Arthur Kylander ja Hiski Salomaa, jonka laulut ovat meilläkin tunnettuja kuten esim. ”Lännen lokari” ja ”Vapauden kaiho”. Hiskin maine erinomaisena viihdyttäjänä levisi nopeasti suomalaisten keskuuteen ja hänestä tuli haluttu esiintyjä, ensin perhejuhliissa ja sitten ”haaleilla” raittius- ja ammattiyhdistysväen tilaisuuksissa. Hiski esitti poikkeuksetta omia laulujaan, jatkaen joskus tunnettuja sävelmiä omilla värssyillään. Useimmissa levytetyissä kappaleissa aiheet ovat myös amerikansuomalaisesta elämästä.

Railakkaista nimipäiväkutsuista sepitti Hiski mm. seuraavan laulun:

*Minä kutsun sain kerran kesteihin
missis Dahlmannin nimipäiväpaarteihin
ei ilot siellä sinä yönä puuttuneet
sillä surut oli kaikille suuttuneet*

*Siellä juomia oli monta sorttia
pelattiinpa hieman myös korttia
Eihän ihme ole ollu jos kohmelo on tullu
tuolla Dahlmannin yllätyspaarteissa*

*Paartivieraat ne Dahlmannin yllätti
lapset nurkkiin nukku että pyllähti.
Koira vieraita alkoi myös haukkua
itse Dahlmanni tarjosi naukkuja
pikku tuikun anto koirankin huulelle
tuli Bobikin jo paremmalle tuulelle*

*Juhlapöytä oli kauniiksi laitettu
ja viinit oli laseihin jo kaadettu
siellä gramofoni soitteli valssia
ja nuoremmat alkoi myös tanssia
Minä tanssihin pyysin missis Hilliä
toiset joivat ja söivät Norjan silliiä*

*Ja se aamuyö oli vasta reilua
koska minäkin jo aloin siellä heilua
Missis Dahlmanni ylös vielä nostettiin
ja se pöytälamppu lahjaks sille ostettiin
Hot dogsit, ice-creamit syötiin viel
ja biirillä kostutettiin kiel. . .*

Amerikkalaiset levy-yhtiöt katsoivat ilmeisen luonnolliseksi asiaksi tuottaa levyjä omille siirtolaisvähemmistöille. Suomalaiset saivat levytyksiä jo vuonna 1907. Siirtolaisille valmistettuja levyjä pyrittiin markkinoidaan myös heidän kotimaahansa ja myöskin päinvastoin. Amerikkalaisten yhtiöiden julkaisemat 800 suomenkielistä levytystä eivät muodosta mitään yhtenäistä ryhmää. Mukaan mahtuu Erik Kiven vanhakantaista viulunsoittoa ja laulua, Antti Syrjäniemen, Arthur Kylanderin ja Hiski Salomaan ajankohtaislauluja, työväenlauluja, virsiä ja hengellisiä lauluja, taidemusiikkia ja joukko haurisooloja. Levyjä myytiin amerikansuomalaisten omien levykauppojen välityksellä ja niitä mainostettiin siirtolaisten sanomalehdissä. Amerikansuomalaisen levyteollisuuden alamäki alkoi 1920-luvun puolivälissä radion läpimurrosta ja samalla vieraskielisten levyjen määrä väheni ratkaisevasti. Vuonna 1935 ei tuotettu enää yhtään suomenkielistä levyä.

Kirjallisuutta

Hirviseppä, Reino, Esipuhe J. Alfred Tannerin kirjasta Kuolemattomat kupletit, Kanervan kirjapaino Oy. Lahti 1966.

Järnefelt-Rauanheimo, Akseli, Meikäläisiä merten takana. Porvoo 1921.

Kero, Reino, Migration from Finland to North America in the Years between the United States Civil War and the First World War. Migration Studies C 1. Vammala 1974.

Niemelä, Juha, Amerikansuomalaisten siirtolaislaulujen huumorista. Turun yliopiston kulttuu-

rientutkimuksen laitos. Folkloristiikan laudaturseminaarisesitelmä 13.5.1986.

Saunio, Ilpo, Etniset levyt ja akkulturaatio. Musiikin Suunta 2-3/83.

Saunio, Ilpo - Tuovinen, Timo, Laulut työväen joukkosydän teoksessa Eestä aattehen. Helsinki 1978.

Tokoi, Oskari, Maanpakolaisen muistelmia. Lahti 1947.

Juha Niemelä

TUTKIMUSSIIHTEERIN PALSTA

Ensiksikin parhaat terveiseni kaikille lukijoille Yhdysvalloista. Työskentelin 13 kuukautta Michiganin suomalaisten siirtolaisten parissa. Aikaisemmat henkilökohtaiset kokemukseni Pohjois-Amerikan siirtolaisuudesta olivat sangen vähäiset, joten matka oli mitä rikastuttavin. Työhuoneessani on matkan tulos: noin 2 000 valokuvaa, 60 tuntia haastatteluja sekä erilaista museo- ja arkistotavaraa paikat väärellään. Siinäpä se syksy kuluu järjestellessä asioita kuntoon.

Seuraavassa eräitä matkan antamia kokemuksia.

Amerikansuomalaisia koskevaa tietoutta on kerätty varsin moneen eri paikkaan. Sitä löytyy mm. Immigration History Research Centeristä (St. Paul, Minnesota), Finnish-American Historical Archivesta (Hancock, Michigan) ja Bentley Historical Librarystä (University of Michigan, Ann Arbor). Tutkijana havaitsin, että puuttui keskitetty tieto siitä, mihin, miten ja missä määrin suomalaista siirtolaisuutta koskevaa materiaalia USA:ssa on kerätty. Tulevaisuudessa eri laitosten välinen koordinaatio tässä suhteessa olisi tärkeää. Samassa yhteydessä olisi syytä koordinoida myös paikalliset historia-yhdistykset, jotka tekevät tärkeää työtä säilyttäessään eri alueiden suomalaista siirtolaisuushistoriaa. Michiganissa näitä ovat mm. Pelkien kylätoimikunta ja Hanka Homestead farmimuseo Arnheimissa. Vähitellen olisi syytä päästä yksimielisyyteen tällaisesta koordinoivasta laitoksesta. Asian taloudellista puolta ei ole sysättävä yksin amerikansuomalaisten harteille. Siirtolaisuus on pala myös omaa historiaamme, joten Suomesta annettavaa taloudellista ja tieteellistä tukea ei tässä yhteydessä saa unohtaa.

Suomen kielen opetus on USA:ssa hyvin vähäistä. Tarvetta kuitenkin on, sillä ensimmäisen polven siirtolaiset suomen kielen taitajina alkavat olla lopullisesti väistyvä suku-

polvi. Kolmas ja neljäs sukupolvi ovat yhä enemmän kiinnostuneita juuristaan. Perhe- ja kylähistoriaan tutustuminen (esimerkiksi päiväkirjojen, haalien pöytäkirjojen, sanomalehtien, rakkauskirjeiden jne. avulla) edellyttää esivanhempien kielen hallintaa. Tällä hetkellä opetus on melko satunnaista ja usein epäpätevissä käsissä. Suomesta lähetettävistä ulkomaanlehtoreista olisi korvaamatonta apua. Suomen kielen opetus ei koske vain ns. vanhaa siirtolaisuutta. Suurissa kaupunkikeskuksissa (esimerkiksi Detroitissa) on yhä enemmän uusia suomalaisia maahanmuuttajia, mm. liikemiehiä ja tutkijoita, joiden lasten kielen säilymisen ja kehittymisen kannalta opetus olisi suotavaa.

USA:ssa ilmestyy vielä muutama suomenkielinen sanomalehti. Marquettessa (Michiganissa) taas on ilmeisesti ainoa suomen kielellä TV-ohjelmaa lähettävä asema. Lehdet ovat sellaisenaan kulttuuri-instituutioita, joiden olemassaoloa olisi vaalittava mitä suurimmalla huolellisuudella. Ongelma on pääosin taloudellinen. Toisaalta ensimmäisen sukupolven väistymisen myötä myös ns. luonnollinen tilaajakunta vähenee armotta. Jotta myöhemmät sukupolvet voisivat ottaa lehdet omakseen, suomen kielen opetusta olisi tehostettava voimakkaasti.

Detroitin Finn Festit olivat ilmeisen hyvä läpileikkaus amerikansuomalaisen väestön ja kulttuurin nykytilasta. Mukana oli noin 4 000 - 5 000 henkeä eri puolilta Yhdysvaltoja. Tilaisuus jätti hieman mietteläiäksi. Ensinnäkin nuorisoa oli varsin vähän. Tämä tarkoitti käytännössä sitä, että he eivät tällaisenaan ole omaksuneet juhlien luonnetta. Hieman kriittisesti voisikin sanoa, että ns. "tuohivirsuperinne" kanteleensoittoineen oli vahvasti esillä. Tämäkin puoli on toki syytä säilyttää, mutta mielestäni esimerkiksi erilaisten koulutustilaisuuksien lisäämistä päivien yhteydessä olisi harkittava vakavasti.

Kurssittamalla ja aktivoimalla ihmisiä esimerkiksi kylä- ja perhehistorioiden kirjoittamiseen, kansallispukujen tekemiseen, matkoppaiksi (Suomeen suuntautuville matkoille) jne. kasvaa varmasti korkoa tulevaisuudessa. Juhlat järjestetään nykyisin vuosittain. Kannattaisi vakavasti harkita esimerkiksi kolmen vuoden välein pidettävien juhlien organisoinnista. Ensi vuonna juhlietaan Delawaren siirtokunnan 350-vuotisjuhlien merkeissä. Teema on varsin keskeinen suomalaisen siirtolaisuuden kannalta, vaikkakin on mahdollista, että suomalaisen siirtolaisuuden alku sijoittuu hieman myöhäisemmäksi, ehkäpä vuoteen 1640. Joko Delawaren juhlien jälkeen olisi syytä vetää hieman henkeä?

Lopuksi muutama matkan jälkeinen vaikutelma Suomen nykyhetken siirtolaisuustilanteesta. Pakolaisia koskeva keskustelu on noussut voimakkaasti esille, mielenpiteitä on esitetty puolesta ja varsinkin vastaan. Maamme on tehnyt poliittisen päätöksen ottaa vuosittain vastaan 200 pakolaista. Tulevaisuudessa määrää hieman

vielä nostettaneen. Tutkimustoiminnan kannalta tämä ryhmä muodostaa uuden haasteen, joka ilmenee aikanaan myös instituutin tutkimustoiminnassa. Ruotsiin suuntautunut siirtolaisuus on vakiintunut ja tasapainottunut. Nykyisin menijöitä ja palaajia on noin 5 000 vuodessa. Siirtolaisuustutkimuksen kannalta mielenkiinto tulevaisuudessa suunnataan yhä enemmän erityisryhmiin, ns. perustutkimusvaihe on jo ilmeisesti ohitettu. Tällä hetkellä kiinnostuksen kohteena ovat eläkeläiset. Ruotsiin muutti 1950- ja 1960-luvulla satojatuhansia suomalaisia. Osa heistä on jo eläkeiässä ja tähän ryhmään kuuluvien paluuhaluukkuus lisääntyy jatkuvasti. Paluuta on kuitenkin rajoittanut Suomen alhaisempi sosiaaliturva. Käytännössä moni suomalainen on muuttanut johonkin Pohjois-Ruotsin rajakaupunkiin, ja viettää Suomessa varsin pitkiä "lomia". Tällaisten vinoutumien poistaminen vaatii kuitenkin tutkimustoimintaa, joka toki kiinnostaa myös instituuttia.

Ismo Söderling

TIEDOTUKSIA

Working Commission on the History of Women, Reunion of Sisters Conference, Kuopio, Finland, August 26-30,

Presented by
Olavi Koivukangas

As Dr. V. Rama Murthy, Vice President of the University of Minnesota, stated in the opening ceremonies on Friday, throughout history - and in all cultures - women have failed to receive their fair due. The roles of women as mothers, daughters and builders of society obviously need rethinking and new valuations. The view is not totally pessimistic. In the last decade, some new, vigorous and exiting works on women's history have been published in Finland, United States and Canada.

Our working commission started with "oral tradition as a means of understanding women's folklore" by Marsha Pentti from Suomi College and Aili Nenola from the University of Turku. In folklore and historical research, oral testimony is becoming a more and more important method. It was pointed out by archivists and scholars that in many archives in Finland and North America, there are numerous collections of data containing interviews that have not been sufficiently used.

In the afternoon, we made a tour to the Kuopio outdoor museum to see how the

homes in Kuopio looked like in the 18th and 19th centuries. There Yvonne Hiipakka Lockwood of Michigan State University gave a slide presentation about the significance of the ragrug in Finnish American homes.

On Thursday, the working commission started with Gary London's paper on the eighteenth century concept of universal equality in order to gain a philosophical perspective. Then Irma Sulkunen of the University of Helsinki spoke about Miina Sillanpää, a servant girl and cabinet minister. Veli-Pekka Isomäki of the South Ostrobothnian Museum, Seinäjoki, presented his pilot project on Finnish servant girls in America, which placed especial stress on the problems of material and methods. Susan Lewis of the University of Oregon offered an anthropological view of Finnish immigrant women in the American industrial environment, as presented by the canneries of Astoria, Oregon, where sometimes half the workers were Finns. From the Canadian side of the border, Linda Kealey, from the University of New Foundland, presented a

paper on women's activities in the Canadian Finnish socialist movement before 1920 - Sanna Kannasto, the dynamic socialist leader, was put in the Canadian context. The last paper was read by Juhani Piilonen, University of Helsinki, on the contribution of women in the "Red Finland" of 1918. We found this topic most interesting, as it provided much new information about women as soldiers, prisoners and victims of the war. There were two female members in the Red cabinet; Hilja Pärssinen and Anna Karhinen. After the victory of the White Army, Karhinen went to the U.S.A. and later to the Soviet Union, where she disappeared during the Stalin era.

Conclusions of the working commission:

1. Sources and research material

It was emphasized that in the archives of Finland and North America, there is plenty of material, such as e.g., personal letters and interviews, that can be used in research. There is an obvious need for information about the whereabouts of these materials. We need study guides, such as the one Prof. William A. Hoglund is working on concerning Finnish immigrants, and ethnic material. These study guides should be prepared in such a fashion that information on women might be easily found. This information could also be distributed in journals and newsletters.

2. Research, ready and in progress

There is an obvious need for a Bibliography of Studies on Women. There should be a clearing house or two to work on such a bibliography; e.g., the co-operation of the University Library of Helsinki and the University of Minnesota in collaboration with a Canadian library could be an alternative.

3. Need for a multidisciplinary approach

It was pointed out that in women's studies,

the traditional historiography is not enough. There should be a multidisciplinary approach to the problems involved. We should encourage joint studies involving people specializing in history, social sciences, folklore, ethnography, languages, arts and crafts, etc. - as well as, if possible, on a co-operative basis in collaboration with scholars from various countries and cultures. Studies on women amount to really a major challenge, covering, as they must, all the aspects of human life.

4. Call for theoretical research

The studies on women should not just be confined to descriptive observations and life stories: they should be bolstered by a theoretical approach and framework. The studies should be problem-orientated with adequate methodologies. New feminist theories would be especially welcome.

5. Focus on women in general

After the three reunion of sisters conferences, we now know more about public women in politics, as leaders, and their influence; but we must remember that they are exceptions. Most women, both in Finland and North America, have worked hard and sacrificed their lives for their husbands and children. In future studies, we should focus more on women in general in very realistic terms.

6. More scholars with a non-Finnish background

It would be important to have researchers of other than a Finnish origin becoming interested in the study of the woman in Finland and North America. This would help us avoid "inner motives" - like "sauna and sisu". In our working commission, we had a good example, Linda Kealey, from the strong Canadian delegation.

7. Future prospects and co-operation

There are good studies in progress on the history of women in Finland and in North America. Immigration history will continue to be a major concern - but by no means the only one. There are preliminary plans to stage the FINN FORUM IV in Minneapolis in the fall of 1989. The theme could be "2nd and 3rd generation". If so, studies on women should be included in the agenda. In other disciplines, there will also be international conferences, including, of course women studies. We have come a long way since the First Finn Forum held in Duluth in 1974!

In the future, there will obviously be a need for an international network of a more

or less permanent working commission. The major responsibility lies with the institutions and organizations already existing, i.e., the major research centers and archives in Finland and North America. The forms of collaboration should be discussed in the conclusions of this conference and in later meetings.

Final remark:

The lively discussions in our history working commission engaged in by both men and women, historians and folklorists, scholars and archivists, enhanced our knowledge of women as builders of society. We thank the organizers for this privilege to work - literally speaking - HAND IN HAND.

"The New Sweden Colony In America: 17th Century Scandinavian Pioneers and Their Legacy"

Conference at the University of Delaware
March 3-5, 1988

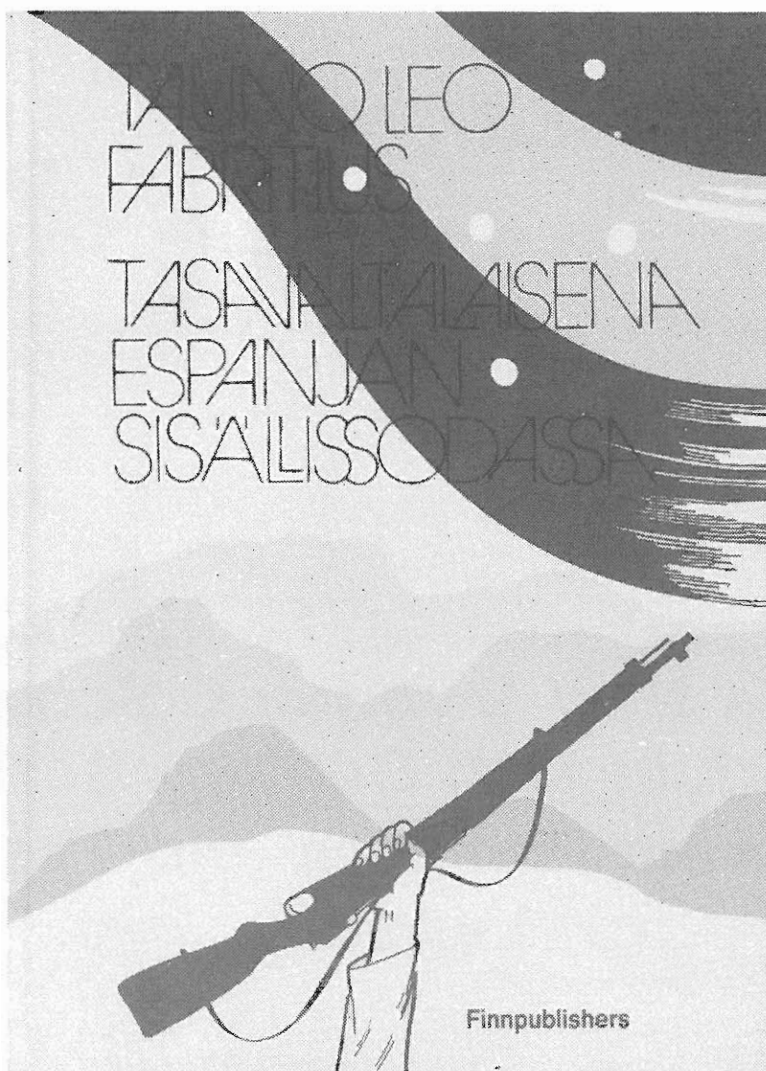
New Sweden, the first permanent European settlement in the Delaware River Valley, was established in 1638. Although the colony was conquered by the Dutch in 1655, the Swedish and Finnish settlers remained in America and contributed to the log cabin and other important technological innovations to American life. The conference

will include sessions on Swedish-Indian relations, Swedish colonial policy, the life and culture of the Swedish and Finnish settlers and the long term effects of the colonial venture!

Contact:

Carol E. Hoffecker,
Department of History
University of Delaware, Newark,
Delaware, 19716

KIRJAESITTELYJÄ

Tauno Leo Fabritius, Tasavaltalaisena Espanjan sisällissodassa, Finnpublishers, Jyväskylä 1986, s. 192

Toisen maailmansodan esinäytökseksi luettavan Espanjan sisällissodan alkamisesta tuli viime vuonna kuluneeksi 50 vuotta. Heinä-

kuussa 1936 tekivät Espanjan Marokon varuskuntien upseerit vallankaappauksen, mikä aloitti lähes kolme vuotta kestäneen ja tavattoman verisen sisällissodan, johon monet Euroopan suurvallat osallistuivat enemmän tai vähemmän. Sodassa kokeiltiin uusia aseita ja sodankäyntitapoja, mutta Espanjan

sisällissota oli ennenkaikkea ideologinen sota. Vastapuolina olivat demokratia ja diktaattori, kommunismi ja anarkosyndikalismi. Molempien osapuolten avuksi riensi vapaaehtoisia ulkomailta, suomalaiset muiden mukana. Tasavaltalaisella puolella suomalaisia osallistui taisteluihin useita satoja miehiä. Monet näistä olivat merimiehiä tai Yhdysvalloista ja Kanadasta saapuneita työväenliikkeen miehiä. Suomalaisten miestappiot olivat suuret, mikä osaltaan selittää sen, ettei suomalaisten kokemuksista sodan kurimuksissa ole kirjoitettu paljonkaan omaakohtaisia muistelmia.

Yksi Espanjan sisällissotaan osallistunut suomalainen on Tauno Leo Fabritius, joka on syntynyt v. 1912 ja lähtenyt merille nuorena miehenä. Merimiesten ikivanhan tavan mukaan hän karkasi laivasta Kanadassa Montrealissa v. 1937. Oltuaan jonkin aikaa sekalaisissa töissä hän monen kanadansuomalaisen tavoin ilmoittautui vapaaehtoiseksi Espanjaan taistelemaan tasavaltalaisten puolella kapinoitsijoita vastaan. Matka kulki ensin Pariisiin ja sieltä Andorran kautta yli Pyreneitten. Pikaisen sotilaskoulutuksen jälkeen tulijat vietiin rintamalle. Espanjan sisällissotaan osallistui useita satoja amerikkansuomalaisia, jotka Yhdysvalloissa ja Kanadassa olivat osallistuneet työväenliikkeen toimintaan. Heitä kannusti sosialistinen maailmankatsomus ja kansainvälinen veljeys. Vastapuolella kenraali Francon joukoilla oli kuitenkin parempi aseistus ja Italian ja Saksan antama huomattava tuki. Sota oli pitkä ja verinen vaatien satoja tuhansia uhreja. Vasta keväällä 1939 falangistit aloittivat ratkaisevan hyökkäyksen vallaten Barcelonan. Tasavaltalaiset joutuivat yhä ahtaammalle joutuen lopulta pakenemaan turvaan Ranskan puolelle.

Leo Fabritiuksen muistelmateos sijoittuu Espanjan sisällissodan kiivaisiin taisteluvai-

heisiin päätyen tasavaltalaisten tappioon v. 1939. On suorastaan ihme, että kirjoittaja selviytyi hengissä - vaatteet usein luodinreikiä täynnä. Ainakin sodassa pienikokoisuus ja vikkelyys ovat eduksi. Leo Fabritiuksen kokemukset valottavat sisällissotaa tavallisen rivimiehen näkökulmasta. Ne paljastavat sodan todelliset kasvot: kuoleman ja kärsimykset, mutta toisaalta myös eri puolilta maailmaa - aina Australiaa myöten - saapuneiden vapaaehtoisten keskinäisen toveruuden ja uhratavuuden tärkeäksi koetun yhteisen asian puolesta. Sodan jälkeen Fabritius palasi Suomeen, jossa tasavaltalaisella puolella taistelutta ei katsottu suopeästi.

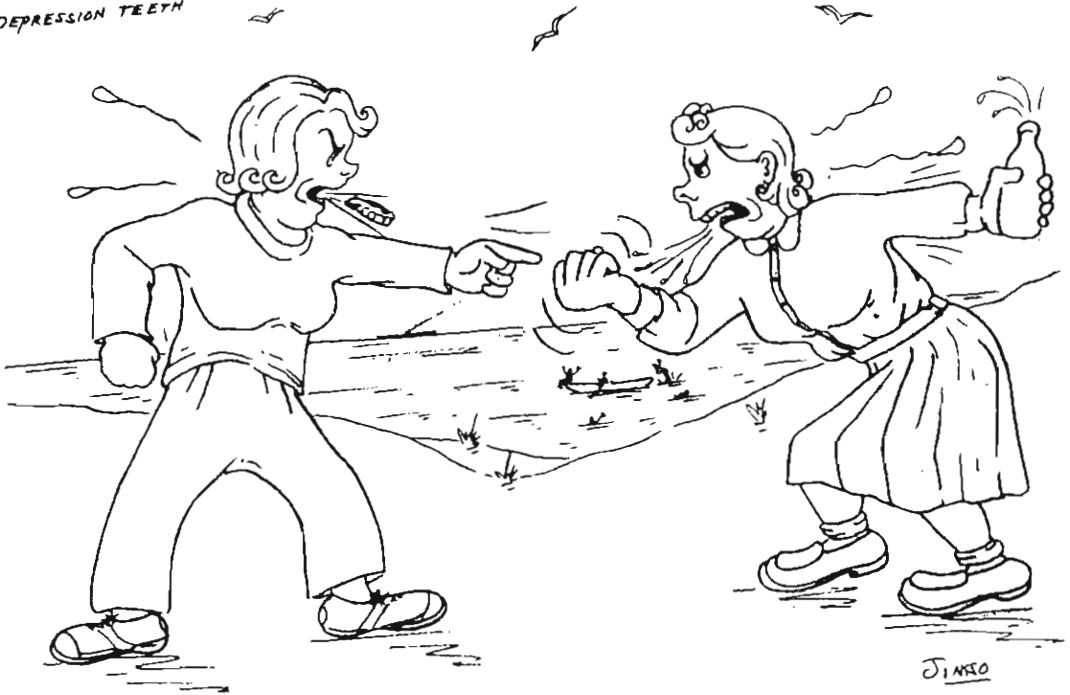
Léo Fabritius lähti Petsamosta kesällä 1940 - palatakseen Suomeen vasta 46 vuotta myöhemmin v. 1986. Näihin vuosikymmeniin sisältyy aineksia toiseen kirjaan. Todettakoon vain seikkailut maailman merillä, sodan aikainen kolmen vuoden internointi Santo Domingossa Haitin saarella, sekä matkat pitkin ja poikin Pohjois-Amerikkaa, kunnes hän v. 1954 siirtyi Australiaan. Täällä koitti rauhallisempia vuosia kun sankarimme avioitui toisen polven australiansuomalaisen tytön kanssa. Pariskunnalla oli 16 vuotta menestyvä kauppa Sydneyssä. Muutamien eläkevuosien jälkeen vaimo kuoli ja Leo Fabritius lähti katsomaan isäinsä maata. Matkallaan hän lahjoitti Siirtolaisuusinstituutille australiansuomalaisten siirtolaisten vaihteita kuvaavan esinekokoelmansa. Tämä kokoelma on viime talven kuluessa saapunut Turkuun ja osa esineistöstä on esillä instituutin näyttelytiloissa. Leo Fabritius puolestaan suunnittelee pysyvää muuttoa Suomeen. Toivotamme sankarimatkailijan tervetulleeksi entiseen kotimaahansa eläkepäiviä viettämään.

Olavi Koivukangas

Entis-ajan tekohampaat

May 20, 77

DEPRESSION TEETH

Melekeen viiskymmentä vuotta aikaa, ko oli se huono aika, ei taharonnu olla kellään rahhaa tällä alueella hampaaita viksauttaa. Ko hampaat laho, ne vaan väetettiin pois, ja ko ne tuli liijan harvaksi, sitte väetettiin kaikki loputki vaikka nitt oli hyviäki, ja sitte laitettiin tekohampaat.

Joistai makasiineista sai tilata viirellä taalalla setin! Net lähettivät semmosta savenlaista möriökkiä, ja se piti panna suuhun ja sitte piti purra ikeneet yhtehen ja sitte sievästi ottaa suusta pois ja lähettää kompaniaan takasi.

No enimmät immeisestä ei osanneet oikein sitä ottaa suusta pois, ja tietysti vetivät jonkun verran sen vinnoon tai kuitenkin mallilta poies, ja ei net hampaat sitte mah-tunu oikeen ko ne tulivat. Kyllä minä muis-

tan monta virnisuuta ko oli hampaat vinossa suussa.

Yksi äijä tuumas että joka kerta ko hän joi kuumaa kahavia, hänen hampaat pääsi irti, ja yhyreissä paarteissa ne tipahti kuppiin. Silloin hän pisti ne taskuun ja ei pannu suuhun loppuillaksi.

Ne oli niin löyhät että joka kerta ko hän aivasti, ne lensi ulos. Yhyren kerran ko hän oli lypsillä, hän aivasti, ja silloin hampaat lensi katouksiin. Hän ei löytäny niitä mistään vaikka ha kaivo joka paikasta olokien seasta lehemän alta. No ko hän laski mairon peilistä pännikkään, silloin hampaat muliahti siihen filteritrattiin. He oliki lentäny lypsin peiliin. Hän ajo räkrilla niitten yli lopuksi!

Kaharella emännällä tuli riita kakaroitten päältä yhyressä pitnekissä ja yksi huuti niin

kovvaa että hampaat lensi kentälle toisen emännän jalakoihin. No kummatki alako nauraa niin kovasti että riita jäi siihen.

Yhtenä iltana kylän torpassa äijät alakoivat rankkuileen heirän hampaista, kuinka huonosti ne mahtu, ja niin tuumasivat koetella jo toistensa hampaista jos ne mahtuis paremmasti! Niin ne koolas pitäjän puhuristaan kaikki heirän hampaat parin takana. Pitäjä tuli ja kolehtas kaikki hampaat tarjot-

timehen, kävi ja virautti tartunta ainehet pois ja toi takasi.

No siinä sitte hälinä tuli löytää omansa! No mitä se palio kauntas ko omatkaa ei aina mahtunut oikeein!

Kyllä on ero nykyajan tekohampialla! Mutta on siinä ero hinnallaki!

—Jingo Viitala-Vachon

Jenny "Jingo" Viitala-Vachon

Suomalainen siirtolaisuus Pohjois-Amerikkaan ja sen ohella Michiganiin oli voimakkaimmillaan vuosisadan alkupuolella. Miehet menivät lähinnä kaivostyöhön. Kuparintuotannon ehtyessä 1. maailmansodan jälkeen väkeä siirtyi yhä enemmän farmaus- ja metsätöihin. Ylä-Michiganiin syntyi monia suomalaiskyliä, esim. Toivola, Nisula, Paavola ja Aura. Jenny "Jingo" Viitala-Vachon syntyi Tapiolassa, joka 1920- ja 30-luvuilla oli noin 500 asukkaan elinvoimainen yhteisö. Jingon kertomukset ja laulujen sanoitukset liittyvät kylän "suuriin" vuosiin, samalla myös hänen lapsuuteensa ja varhaisnuoruuteensa. Jingo on tarkka havainnoitsija, ja hänen tekstinsä kertovat yksinkertaisella mutta samalla useinkin purevalla tavalla elämästä ja sen kehityksestä näissä suomalaiskylissä. Jingo Viitalan kertomuksista on koottu useita kirjoja, samoin hänen kansanmusiikkiaan ja sanoituksiaan on useilla levyillä. Kertomus julkaistaan tekijän luvalla.

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN KIRJASTOON SAAPUNEITA JULKAISUJA PUBLICATIONS RECEIVED

Muuttoliikekirjallisuus:

- ADAMS, James Truslow, *The Founding of New England*, Copyright 1921 Boston 482 p.
- AHLSKOG, Greta, *Förteckning över emigrationsmaterialet i Vasabladet åren 1880-1914*. Åbo Akademis bibliotek, Stencilserie 3. Åbo 1973. 166 s.
- ALMGREN, Ulla & SWEDNER, Harald, *Invandrarbarn i Göteborg. En beskrivning och analys av åtgärder enligt socialhjälpslagen, nykterhetsvårdslagen och barnavårdslagen under åren 1977-1980*. Göteborg 1986. 73 s.
- Beechwood, Michigan 1882-1982. "More Than Just A Farmer". 86 p.
- BRASK, Andrew I., *Kaleva 1900-1975*. West Graf, 1975. 48 p.
- CHAPUT, Donald, *Hubbel, a Copper County Village*. Lansing, 1969. 103 p.
- Center for Research on Ethnic Minorities etc. Department of Sociology and Anthropology. Carleton University, Ottawa, Canada:
- CARTWRIGHT, Don, *Accommodation Among the Anglophone Minority in Quebec to Official Language Policy: A Shift in Traditional Patterns of Language Contact*. 27 p.
 - CHARTRAND, Jean-Philippe, *Inuktitut Language Retention Among Canadian Inuit: An Analysis of 1971 and 1981 Census Data*. 40 p.
 - DE VRIES, John, *Education and the Survival of Linguistic Minorities*, 15 p.
 - DE VRIES, John, *Explorations in the Demography of Language and Ethnicity: The Case of Ukrainians in Canada*. 1983.
 - DE VRIES, John, *Problems of Measurement in the Study of Linguistic Minorities*. 1986. 14 p.
 - DE VRIES, John & al., *The Frisians*. Resource manual 3. 1987. 44 p.
 - DE VRIES, John & al., *Linguistic Groups in Belgium*. Resource manual 4. 1986.
 - DE VRIES, John & al., *The Swedish Finns*. Resource manual 1. 1984. 47 s.
 - DE VRIES, John & LEWYCKY, Laverne, *Databook on Canadian Official Language Minorities*. 1985. 34 p.
 - KIMPTON, Lise, *The Historical Development and the Present Situation of the French Canadian Community of Ontario*. 34 p.
 - LEWYCKY, Laverne M., *Canadian Ethnic Identity: Visions and Revisions*. 1986. 27 p.
 - McKEE, Brian, *Ethnic Maintenance in the Periphery: The Case of Acadia*. 29 p.
 - McKEE, Brian, *A Socio-Demographic Analysis of Language Groups in Quebec*. 41 p.
 - McKEE, Brian & DE VRIES, John, *The Celts in North America: Clues from Demography*. 1986. 23 p.
 - McKEE, Brian & GRASDAL, Connie, *The Welsh*. Resource manual 2. 1986. 53 p.
 - PRATTIS, J. Iain, *Celtic Festivals and Bilingualism Policy: The Barra "Feis"*. 30 p.
 - PRATTIS, Iain & CHARTRAND, Jean-Philippe, *System and Process - Inuktitut - English Bilingualism in the Northwest Territories of Canada*. 35 p.
- CUMMINGS, Rebecca, *Kaisa Kilponen. Two Stories*. 1985. 48 p.
- ECKMAN, Jeannette, *Crane Hook on the Delaware 1667-1699. An Early Swedish Lutheran Church and Community*. University of Delaware, Newark, 1958. 143 p.
- ERIKSSON, Riitta & SANDSTRÖM, Gun, *Elever med finska som hemspråk*. Stockholm 1986. 108 s.
- FOLWELL, William Watts, *A History of Minnesota, Volume III*. The Minnesota Historical Society, St. Paul, 1969. 605 p.
- The Future of Migration*. OECD 1987. Printed in France. 319 p.
- HANDLIN, Oscar, *The Newcomers. Negroes and Puerto Ricans in a Changing Metropolis*. Harvard University Press, 1959. 171 p.
- HILL, Jack, *A History of Iron County, Michigan*. Bicentennial Printing. Michigan 1976. 177 p.
- HUOVINEN, Sulo (red.), *Finland i det svenska riket*. Kulturfonden för Sverige och Finland. Stockholm 1986. 102 s.
- Immigrants' Children at School*. OECD 1987. Printed in France. 322 p.
- Kalevan naisten historian ääriivivoja 1904-1954*. USA. 150 s.
- LASONEN, Kari, *Yhteisopetusta saavien ruotsalaisten oppilaiden ja siirtolaisoppilaiden integroituminen luokkiinsa*. Jyväskylän yliopisto, kasvatustieteen laitos 92/1982. 105 s.
- LEHTO, Lillian K., *The Heikkila Family: 100 years in the U.S.A*. 1983. 48 p.

LINDQUIST, Fred, They Came to Laughing Whitefish. A pioneer's account of early settlement in Northwest Alger County. Michigan 1978. 66 p.

LOON, Hendrik Willem van, The Story of America. Printed in USA. 487 p.

MAATTA, John, My Father's Heritage. New York Mills, MN. 1985. 92 p.

MAKI, Wilbert B., Visions of Houghton, Yesterday and Today. Calumet. 72 p.

Makt och varderingar bland invandrare och personal. Rapport från idéseminarium i Nynäshamn om invandrare, socialtjänst och sjukvård. Sammanställt av Gabrielle Winai Ström. Stockholm 1986. 123 s.

MEIER, Gene, "Askel" means step. USA. 79 p.

MURDOCH, Angus, Boom Copper. The Story of the First U.S. Mining Boom. Calumet, Mich., 1964. 255 p.

Muuttoperheet ja kulutuskäyttäytyminen Hervannassa. Tampereen tilastotoimisto 1986. 46 s.

Nordic Heritage Northwest. USA. 159 p.

OIKARINEN, Peter, Remembering. A Copper Country Portfolio. 1975. 71 p.

OJUVA, Anja, Ruotsista Suomeen palanneiden peruskoululaisten sopeutuminen ja kotitausta. Turun yliopisto, Pro gradu -tutkielma, 1987. 87 s.

SCHIERUP, Carl-Ulrik & ÅLUND, Aleksandra, Will they still be dancing? Integration and ethnic transformation among Yugoslav immigrants in Scandinavia. University of Umeå. Göteborg 1987. 270 s.

SCOTT, John Anthony, Settlers on the Eastern Shore 1607-1750. USA 1967. 228 p.

SVERI, Britt, Återfall i brott bland utländska medborgare. Kriminalvetenskapliga institutet vid Stockholms universitet. Stockholm 1987. 206 s.

Sverige-Finland under 800 år. Nationalmuseum. Uddevalla 1987. 167 s.

TERVAMÄKI, Erkki, Migration in Finland, A Multi-level System of Regions. Helsingin yliopiston maantieteen laitoksen julkaisuja A 130. Vammala 1987. 88 s.

THURNER, Arthur W., Rebels on the Range. The Michigan Copper Miners' Strike of 1913-14. Hancock, Michigan, 1984. 314 p.

VER STEEG, Clarence L., The Formative Years 1607-1763. New York, 1964. 342 p.

VIKMAN, Juha-Pekka, Vanhempien paluumuutto kouluikäisten lasten elämänmuutoksena. Tampe-

reen yliopiston psykologian laitoksen tutkimuksia 144. Tampere 1987. 136 s.

Äldre invandrare i Eskilstuna. Socialkontoret, Äldreomsorg. Eskilstuna. Socialkontoret, Äldreomsorg. Eskilstuna kommun 1982. Äldre invandrare i Stockholm. Stockholms socialförvaltning, rapport, 1986. 81 s.

Muut julkaisut:

HALLBERG, Åke & OLSSON, Roland, Disketistä kirjaksi. Jyväskylä 1986. 153 s.

HEIKKINEN, Reijo & LACKMAN, Matti, Korpikansan kintereillä. Kainuun työväenliikkeen historia. Kuusamo 1986. 639 s.

HOLZ, Hans Heinz & MÄNNINEN, Juha (Hg.), Vom werden des wissens: Philosophie - Wissenschaft - Dialektik. Oulun yliopiston historian laitoksen julkaisuja 2/87. Oulu 1987. 358 s.

JOLKKONEN, Ari, Suomalainen korkeakoulumalli aluekehityksen voimavarana. Sisäasiainministeriö Aluepoliittisia tutkimuksia ja selvityksiä 8/1986. Helsinki 1987. 131 s.

LUTZ, Wolfgang, Finnish fertility since 1722. Väestöntutkimuslaitos, sarja D 18/87. Vammala 1987. 136 s.

NUORTEVA, Jussi, Vangit - vankilat - sota. Suomen vankeinhoidon historiaa, osa 4. Oikeusministeriön vankeinhoito-osasto. Helsinki 1987. 308 s.

NUOTIO, Samuli (toim.), Kirjastot ja ATK. Suomen Kirjastoseura. Lappeenranta 1986. 324 s.

OHLSSON, Jörgen, Flaskhalsproblem på de nordiska arbetsmarknaderna. Nordisk Ministerråd, NAUT-rapport 1987:1. Stockholm 1987. 156 s.

PÄRSSINEN, Leena & al. (toimituskunta), Erikoistallenteet kirjastoissa. Suomen kirjastoseura. Lappeenranta 1985. 111 s.

Suomen historia VII. Espoo 1987. 416 s.

WINTER, Hans A., Datakunskap - datautbildning. Universitet i Linköping. Rapport LiU-PEK-R-112. Linköping 1987. 88 s.

VUORINEN, Pentti, Uusi tekniikka ja tuotantorakenteen uudistuminen Värmlannin läänissä. Sisäasiainministeriö. Aluepoliittisia tutkimuksia ja selvityksiä 1/1987. Helsinki 1987. 103 s.

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN JULKAISUT

PUBLICATIONS OF THE INSTITUTE OF MIGRATION

Siirtolaisuustutkimuksia

- A 1 Koivukangas, Olavi: Suomalainen siirtolaisuus Australiaan toisen maailmansodan jälkeen. Kokkola 1975, 262 s.
- A 2 Virtaranta, Pertti: Amerikansuomen sanakirja. (in press)
- A 3 Kalhama, Maija-Liisa (toim.): Ulkосуomalaisuuskongressin 27. - 28.6.1975 esitelmät ja puheenvuorot. Jyväskylän Kesä - Jyväskylä Arts Festival 24.6. - 3.7.1975. Turku 1975, 104 s.
- A 4 Koivukangas, Olavi, Narjus, Raimo ja Sivula, Sakari (toim.): Muuttoliikesymposium 1975. Esitelmät ja keskustelut. Ruissalon kongressihotelli, Turku 20. - 21.11.1975. Vaasa 1976, 186 s.
- A 5 Jäykkä, Eva ja Kalhama, Maija-Liisa (toim.): USA:n 200-vuotisjuhlaseminaari 1976, esitelmät ja tuntisuunnitelmat. Ruissalon kongressihotelli, Turku 2. - 3.6.1976. Vaasa 1977, 142 s.
- A 6 Sundsten, Taru: Amerikansuomalainen työväenteatteri ja näytelmäkirjallisuus vuosina 1900-39. (English Summary: Finnish-American Workers' Theater and Dramaliterature 1900-39). Vaasa 1977, 103 s.
- A 7 Munter, Arja (toim.): Ruotsiin muuton ongelmat. Ruotsin siirtolaisuuden seminaari 4. - 5.5.1978. Esitelmät ja keskustelut. Vaasa 1979, 247 s.
- A 8 Koivukangas, Olavi, Lindström, Kai, Narjus, Raimo (toim.): Muuttoliikesymposium 1980. Hotelli Rantasipi, Turku 19. - 20.11.1980. Esitelmät ja keskustelut. Turku 1982, 402 s.
- A 9 Korkiasaari, Jouni: Ruotsista Suomeen vuosina 1980-81 palanneet. Turku 1983, 289 s.
- A 10 Juntunen, Alpo: Suomalaisten karkottaminen Siperiaan autonomian aikana ja karkotetut Siperiassa. Helsinki 1983, 210 s.
- A 11 Söderling, Ismo: Maassamuutto ja muuttovirrat - vuosina 1977-78 kunnasta toiseen muuttaneiden elinolosuhdetutkimus. Turku 1983, 430 s.
- A 12 Jaakkola, Magdalena, Ruotsinsuomalaisten etninen järjestäytyminen. Turku 1983, 130 s.
- A 13 Korkiasaari, Jouni: Paluuooppilaiden sopeutuminen. Turku 1986. 260 s.
- A 14 Olavi Koivukangas, Raimo Narjus ja Ismo Söderling (toim.), Muuttoliikesymposium 1985. Esitelmät, työryhmäalustukset ja -raportit. Turku 1986, 320 s.

Migrationstudier

- B 1 Widén, Bill: Korpobor i Amerika. Åbo 1975, 197 s.
- B 2 Wester, Holger: Innovationer i befolkningsörligheten. En studie av spridningsförlopp i befolkningsörligheten utgående från Petalax socken i Österbotten. Stockholm 1977, 221 s.

Migration Studies

- C 1 Kero, Reino: Migration from Finland to North America in the Years between the United States Civil War and the First World War. Vammala 1974, 260 pages.

- C 2 Koivukangas, Olavi: Scandinavian Immigration and Settlement in Australia before World War II: Kokkola 1974, 333 pages.
- C 3 Karni, Michael G., Kaups, Matti E. and Ollila, Douglas J. (eds.): The Finnish Experience in the Western Great Lakes Region: New Perspectives. Vammala 1975, 232 pages.
- C 4 Kostiaainen, Auvo: The Forging of Finnish-American Communism, 1917-1924. A Study in Ethnic Radicalism. Turku 1978, 225 pages.
- C 5 Virtanen, Keijo: Settlement or Return: Finnish Emigrants (1860-1930) in the International Overseas Return Migration Movement. Forssa 1979, 275 pages.
- C 6 Pilli, Arja: The Finnish-language Press in Canada, 1901-1939. A Study in the History of Ethnic Journalism. Turku 1982, 328 pages.
- C 7 Koivukangas, Olavi (ed.), Scandinavian Emigration to Australia and New Zealand Project. Proceedings of a Symposium Feb. 17-19, 1982, Turku, Finland. Turku 1983, 138 pages.
- C 8 Koivukangas, Olavi, SEA, GOLD AND SUGARCANE Attraction Versus Distance; Finns in Australia 1851-1947. Turku 1986, 402 s.
- C 9 Karni, Michael G., Koivukangas, Olavi, Laine, Edward W., Proceedings of FINN FORUM'84 5. - 8.9.1984. Turku 1986. (in press)

Erikoisjulkaisut

- Niitemaa, Vilho, Saukkonen, Jussi, Aaltio, Tauri ja Koivukangas, Olavi (eds.): Old Friends - Strong Ties, the Finnish Contribution to the Growth of the USA. USA:n 200-vuotisjuhlajulkaisu. Vaasa 1976, 349 pages.
- Koivukangas, Olavi ja Toivonen, Simo: Suomen siirtolaisuuden ja maassamuuton bibliografia. A Bibliography on Finnish Emigration and Internal Migration. Turku 1978, 226 s.
- Koivukangas, Olavi (red./toim.): Utvandringen från Finland till Sverige genom tiderna: Siirtolaisuus Suomesta Ruotsiin kautta aikojen. 2. painos, Turku 1981, 100 s.
- Kalhama, Maija-Liisa (toim./red.): Suomalaiset Jäämeren rannoilla - Finnene ved Nordis-havets strender. Kveeniseminaari 9. - 10.6.1980 Rovaniemellä. Kveeneseinaret i Rovaniemi 9. - 10.6.1980. Turku 1982, 235 s.

Monistesarja

Tutkimuksia - Forskningsrapporter - Research Reports. No 1 - 1983:

Arja Munter, Muuttoliike ja viihtyvyys Läntisellä Uudellamaalla. Turku 1983, 65 s.

Tutkimuksia - Forskningsrapporter - Research Reports. No 2 - 1984:

Siirtolaisuuden ja maassamuuton tutkimus. Suomen muuttoliikkeiden pääpiirteet sekä selvitys tutkimustilanteesta ja -tarpeesta. Turku 1984, 101 s.

Tutkimuksia - Forskningsrapporter - Research Reports. No 3 - 1985:

Muuttoliikkeitä koskeva tutkimuspoliittinen ohjelma. Turku 1985, 23 s.

Tutkimuksia - Forskningsrapporter - Research Reports. No 4 - 1985:

Matti Simpanen: Turun lähtömuuttotutkimus. Turusta vuonna 1984 muualle Suomeen muuttaneet. Turku 1985, 108 s.

Aikakauslehti

Siirtolaisuus - Migration. Ilmestyy neljä kertaa vuodessa.

Julkaisuja voi tilata osoitteella

Siirtolaisuusinstituutti

Piispankatu 3

20500 Turku

Esiraivaajien muisto

Delaware-juhlaan 1938 kirjoittanut JOHN E. KE-
TONEN

lausunut KERTTU LARKIALA

*Te vuosisadat, vaikka olettekin jo menneet
Olette kuitenkin täällä kanssamme.
Puhutte meille siitä työstä
jota Suomen suvun esiraivaajat ovat tehneet
täällä, Delaware-joen rantamilla.
Puhutte meille niistä kirveen ja kuokan lyönneistä,
joiden ääni kuului silloin, kun suuren lännen
ikimetsän veräjät olivat vielä suljetut
ja maa oli pitkän aikaa odottanut huojuvaa viljaa.*

*Te esiraivaajat, Teidän muistoksenne
on tuotu synnyinmaasta graniittikivi,
ja tämän muistomerkin luona me nyt
juhlien muistelemme menneitä vaiheitanne.*

*Kukaan ei ole kertonut, eikä tule kertomaan siitä,
kuinka Te työllä ja tarmolla
työnsitte uhkaavaa metsän reunaa kauemmaksi,
raivasitte peltonne, rakensitte pirttinne ja saunanne
ja elämä uudella maalla alkoi uusin toivein.
Mutta siitä on jo pitkä aika kulunut
ja nyt uljaat tehtaan savupiiput
nousevat entisten peltojenne keskeltä
ja siellä missä olivat teidän pirttinne
on nyt kaupunki ja ihmisten virtä kulkee sen kaduilla.*

*Vaikka teidän joukkonne olikin silloin pieni
On siitä joukosta aika kasvattanut suuria muistoja,
jotka eivät koskaan lähde lännen historian lehdiltä
siksi, että se joukko oli pioneerihengen täyttämä,
joka tahtoi elää vapaana vapaalla maalla.*

*Ja nyt ajan kuluessa, joka kaiken muuttaa ja muovaa,
on teidän lastenne lapsista tullut osa Amerikan kansaa,
joista tuskin me nyt täällä olevat tuntisimme
suomalaista veljeä ja sisarta.*

*Tätä Amerikkaa ovat tuhannet
ja miljoonat kädet valmistaneet.
Ja Teidän kätenne olivat ensimmäisiä siinä työssä
siksi me kunnioitamme sen työn suuruutta.
Emme tiedä missä ovat lepopaikkanne,
ne puuristit ovat jo ajat lahonneet pois
ja kiitävä kiireinen elämä kulkee yllänne.
Silloin ette tietäneet, että tämä
vuosisatojen jälkeinen Amerikka on näin suuri ja mahtava.*

*Me, jotka olemme tulleet tänne
monien sukupolvien työn jälkeen.
Tiedämme, kuinka paljon olemme velkaa
niille hikihelmille,
jotka vierivät otsiltanne
silloin kun te nostitte kotinne seinähirret paikoilleen
Vaikka niitä koteja ei ole enää olemassa
nousi niiden seinähirsien kera
pyrkivä, innoittava henki,
joka pysyy niin kauan
kuin muistonne graniitti pysyy täällä keskellämme.*

*Tämän päivän Amerikka,
joka on tullut suureksi ja mahtavaksi,
tuskin enää muistaa niitä pieniä hirsitaloja,
joita te rakensitte tänne joen rantamille,
Mutta niistä lähteneet tiet ovat johtaneet kauaksi,
ja niistä perinnöksi saatu oikeuden tunto ja työn tarmo
vieläkin ohjaavat tätä suurta maata.
Siksi Teidän muistonne on meille saman Suomen suvulle
suuri ja kallis.
Ja siksi olemme tulleet sanomaan,
"Kauan eläköön esiraivaajien muisto".*

(New Yorkin Uutiset 1938, Siirt.inst.arkisto)

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN VALTUUSKUNTA
THE COUNCIL OF THE INSTITUTE OF MIGRATION

1987

Kunniapuheenjohtaja prof. Jorma Pohjanpalo

Puheenjohtaja prof. Vilho Niitemaa

Ministeriöt

Opetusministeriö

Työvoimaministeriö

Ulkoasiainministeriö

Varsinainen jäsen

Hall.siht. Fredrik Forsberg

Kansliapääll. Taisto Heikkilä

Toim.pääll. Tom Söderman

Varajäsen

Kultt.siht. Raija Kallinen

Os.pääll. Holger Quick

Lehd.siht. Pirkkoliisa O'Rourke

Julkiset yhteisöt

Turun kaupunki

Ap.kaup.joht. Pentti Lahti

FL Christer Hummelstedt

Korkeakoulut

Helsingin yliopisto

Joensuun yliopisto

Jyväskylän yliopisto

Kuopion yliopisto

Oulun yliopisto

Tampereen yliopisto

Turun kauppakorkeakoulu

Turun yliopisto

Prof. Lars Huldén

Prof. Veijo Saloheimo

Ap.prof. Erkki Lehtinen

Prof. Paavo Piepponen

Ap.prof. Olli Kultalahti

Prof. Jaakko Saviranta

Prof. Terho Pulkkinen

Kansleri Olavi Granö

Vs.prof. Kauko Mikkonen

Prof. Bill Widén

Prof. Yrjö Blomstedt

FT Pekka Hirvonen

Dos. Toivo Nygård

Prof. Sirkka Sinkkonen

Prof. Kyösti Julku

Vs.yliopett. Pekka Rissanen

Hall.joht. Arno Leino

Dos. Jorma Kytömäki

Vaasan korkeakoulu

Åbo Akademi

Ap.prof. Tarmo Koskinen

Prof. Sune Jungar

Vapaat yhteisöt ja järjestöt

Kirkon ulkomaanasiain toimikunta

Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Pohjola-Norden Yhdistys ry.

Samfundet folkhälsan i

Svenska Finland rf.

Seutus suunnittelun Keskusliitto

Suomalaisuuden Liitto

Suomen Nuorison Liitto

Suomen Väestötieteen Yhd. ry.

Suomi-Amerikka Yhd. Liitto

Suomi-Seura ry.

Svenska Finlands Folktings-

fullmäktige

Turun yliopistosäätiö

Unioni Naisasiainliitto Suomessa

Varsinais-Suomen Maakuntaliitto

Väestöliitto

Tutk.lait.joht. Harri Heino

Kanslianeuvos Pekka Heimo

OTL Jaakko Koskimies

Prof. Ole Wasz-Höckert

Rakennusneuvos Raimo Narjus

YM Jukka-Pekka Lappalainen

Liikkeenjoht. Esko V. Koskelin

FL Altti Majava

Puh.joht. Lauri Pöyhönen

Prof. Kalevi Rikkinen

Ap.prof. Tom Sandlund

Toim.joht. Rauno Mannila

Yritt. Merja Dyrendahl-Nyblin

Ap.toim.joht. Kauno Lehto

Toim.joht. Jouko Hulkko

Pääsiht. Jaakko Launikari

Järj.joht. Alpo Kyllönen

Ap.joht. Markku Kosola

Joht. Per-Erik Isaksson

Tutk.pääll. Timo Sinisalo

Ed. Ossi Halonen

Koulunjoht. Antti Lehtinen

VTT Mikko A. Salo

Toim.joht. Hannu Kärävä

Toim.joht. Osmo Kalliala

Hall.joht. Roger Broo

Teoll.neuvos Reino Vuorinen

Psyk. Seija Karppinen

Toim.joht. Perttu Koillinen

Tri Jar! Lindgren

Ruotsissa olevat

Immigrant-Institutet (Borås)

Ruotsin Suomalaisseurojen

Keskusliitto

Joht. Miguel Benito

FM Markku Peura

Annikki Nikula-Benito

Matti J. Korhonen

Leena Kuisma

ÄIDIT JA LAPSET

Lapset
leikkivät puistossa.
Tummat ja vaaleat
samassa hiekkalaatikossa.
Puhuvat
turkkia, ruotsia, suomea.
Ymmärtävät toisiaan.
Äidit
istuvat ympärillä.
Vaikenevat.

(1976)

(Runo on julkaistu teoksessa
KOTIMAANI OLI SUOMI
Ruotsinsuomalaisten runoja
Toim. Hilja Mörssäri ja
Marja-Liisa Pynnönen
Kangasala 1986)